

POBREZIAREN FEMINIZAZIOA AMURRION 2024ko martxoa

Sustatzailea:

Laguntzailea:

Txostena:

AURKIBIDEA

1.KAPITULUA. SARRERA	4
1.1 Helburuak	5
1.2 Faseak eta metodología	6
2. KAPITULUA. ANALISI DEMOGRAFIKOA.....	8
2.1 Sarrera.....	8
2.2 Populazioaren egitura	8
2.4 Populazio atzerritarra	11
2.5 Azken gogoetak: biztanleriaren zahartzea eta adineko emakumeen errealitatea	13
3. KAPITULUA. BALIABIDEETARAKO SARBIDEA	15
3.1 Batez besteko errenta	15
3.1.1 Genero-desberdintasunak Euskal Autonomia Erkidegoko errenta-mailan	17
3.2 Jarduera ekonomikoa eta enplegua.....	18
3.2.1 Enplegua eta kontratazioak	19
3.2.2 Enplegua sustatzeko udal-programak.....	21
3.2.3 Amurrioko emakumeek lana lortzeko dituzten zailtasunak	23
Azken gogoetak: ezkutuko ekonomia	24
3.3 Gizarte-prestazioak.....	24
3.3.1 Amurrioko Udaleko gizarte-zerbitzuetara sartzen diren pertsonen profila eta eskaera nagusiak.....	25
3.3.2 Gizarte-prestazioak jasotzen dituzten Amurrioko herritarren profila .	27
3.3.4 Oinez programa	31
3.4 Etxebizitza	33
3.4.1 Azken gogoetak: etxebizitza-eskubidea Euskadin	36
4.KAPITULUA. POBREZIAREN ZAINKETA ETA FEMINIZAZIOA	37
4.1 Mendekotasuna duten pertsonentzako prestazio ekonomikoak	38
4.1.1 Familia barruko zaintzetarako prestazio ekonomikoa – FBZPE	38
4.1.2 Laguntza pertsonaleko prestazio ekonomikoa – LPPE	41
4.1.3 Zerbitzuari lotutako prestazio ekonomikoa – ZLPE.....	42
4.2 Zainketen eragina emakumeen egoera ekonomiko eta sozialean	43
4.3 Zainketa-lanaren eta pobreziaaren feminizazioaren arteko loturari buruzko azken gogoetak.....	45
5.KAPITULUA. INDARKERIA MATXISTA ETA POBREZIAREN FEMINIZAZIOA.....	46

5.1 Eremuaren kontzeptuak.....	46
5.2 Amurrioko udalerrian atenditutako kasuak.....	48
5.3 Indarkeria matxistaren eragina emakumeen egoera ekonomiko eta sozialean	49
5.4 Azken gogoetak: indarkeria ekonomikoaren eta genero-indarkeriaren arteko atzeraelikadura	52
6. KAPITULUA. KULTURARTEKO BIZIKIDETZA AMURRION	54
6.1 Bertako biztanleen iritzia	54
6.2 Atzerritarren iritzia	54
7. KAPITULUA. POBREZIA EZ-MATERIALEAN ERAGINA DUTEN FAKTOREAK	56
8. KAPITULUA. ONDORIOAK.....	57
9.KAPITULUA. GOMENDIOAK.....	62

1.KAPITULUA. SARRERA

Amurrioko Udaleko Berdintasun Sailak bultzatu du Amurrioko pobreziaren feminizazioari buruzko azterlan hau egitea. Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako V. Planean, udalerriko emakumeen egoera ekonomiko eta sozialari buruzko kezka adierazi du.

Hain zuzen, V. Udal Berdintasun Planeko 3. ardatzean ("Ekonomiak eta gizarte-antolaketa aldatzea, eskubideak bermatzeko"), hau esaten da: "2020ko udaberrian hasitako krisiaren ondoren, emakume ahulenen gero eta prekarizazio handiagoa, hurrengo urteetan ere jarraituko duena, Amurrioko emakumeen lan-egoera hobetzeko egoeran eragina duten berdintasunerako politika publikoak abian jarri beharra dagoela adierazi du eta, bereziki, emakume ahulenen egoeran, Udalak abian jartzen dituen adiskidetze-zerbitzuak hobetzeko neurriak hartzea eta zainketak ikusaraztea, kultura bat sortuz antolakuntzako, zainketa-lana balioesten duen udalarena izan edo ez, erantzunkidetasuna sustatuz".

Clara Murguialdayren¹ arabera, pobreziaren feminizazioa ez da soilik pobrezia-egoeran dauden pertsonen artean emakumeak gehiengoa direlako gertaera ukaezinean nabaritzen, baita pobreziaren arrazoiek eta ondorioek genero-joera nabarmena dutelako ere.

Pertsona pobreen artean emakumeen ordezkariak neurrigabea gero eta handiagoa izateak iradokitzen du fenomeno hori ez dela estatikoa, baizik eta prozesu jarraitua, honako fenomeno hauekin zerikusia duten fenomenoaren ondorioz: generoko soldata-aldea, laneko diskriminazioa eta ezegonkortasuna edo lanaren banaketa sexuala.

Azterketa horren esparruan, 2018ko Diagnostikoa egin zen bezala, "**pobreziaren feminizazioa: Arabako Foru Aldundiko berdintasun-zerbitzuak bultzatutako 6 koadrila arabarren azterketa**"², Amaia Pérez Orozco³ ekonomista feministak gizarte-ugalketaren krisi gisa deskribatzen dituen zenbait alderdi aztertzen dira, biztanleriaren zati batek ongizate emozional materialean lortzea oztopatzen baitu. Gizarte-ugalketaren krisi horretan eragina duten hiru faktore nagusi bereiz daitezke:

1. Bizitzako prekaritatea handitzea, hau da, nahi den bizi-proiektua gauzatzeko behar diren baliabideak eskuratzeko mugak.
2. Prekaritate-egoeretatik bazterketa-egoeretara pasatzea, non ez baita ziurgabetasuna soilik baliabideetarako sarbideari dagokionez, baliabide horiek eskuratzeko erabateko gabezia baitago.

¹ Clara Murguialday. Pobreziaren feminizazioa. Eskuragarri hemen:

<https://www.dicc.hegoa.ehu.es/listar/mostrar/99.html>

² Azterketa web orri honetan dago:

<https://web.araba.eus/documents/105044/1393927/Estudio+Feminizacion+Pobreza+Parcial+AYALA.pdf/c954281c-0520-2c55-bc51-8301b22d0fd4?t=1600362321427>

³ Amaia Pérez de Orozco (2014): Ekonomiaren azpertsio feminista. Kapitala-bizitza gatazkari buruzko eztabaidarako ekarpenak. Amets-trafikatzaila. Eskuragarri hemen:

<https://traficantes.net/libros/subversi%C3%B3n-feminista-de-la-econom%C3%ADa>

3. Gizarte-desberdintasunak nabarmen handitzea, eta gizartean baztertzeko eta bereizteko modu berriak agertzea. Fenomeno horren ezaugarria da aberastasuna eta eskubideak populazio-talde espezifikotik kontzentratzen direla, eta biztanle gehienak, berriz, prekaritatea eta bazterkeria dira.

Amaia Pérez Orozcoren analisiarekin jarraituz, funtsezko arazoa da egungo sistemak etengabe ematen diola lehentasuna "metatze-logikari", eta horrek oztopatu egiten du gizarte-erantzukizuna sustatzea bizitzaren iraunkortasunean.

Ondorioz, bizitzaren iraunkortasunari modu hauetan eragiten zaio:

- Pribatizazioa: etxeko eremura mugatzen da, baliabide pribatuak dituzten etxeetara mugatuz.
- Ikusezintasuna: hainbat mekanismoren bidez gauzatzen da, hala nola eremu publikoaren eta etxebizitza-pribatuaren arteko banaketa, eta horrek azken hori politikatik kanpoko eremu bihurtzen du. Hori dela eta, erantzukizun hori bere gain hartzen duten esparruak diskurtso politiko eta kolektibotik desagertzen dira, eta horrek zaildu egiten du ekonomiari lehentasuna ematen dion eta bizitzari aurre egiten dion eredu zalantzan jartzeko gaitasuna.
- Prekaritatearen eta ustiapenaren feminizazioa: bi dimentsiotan adierazten da. Lehenik eta behin, zentzu sinbolikoan; izan ere, bizitzari eusteko lana feminitatearekin lotzen da, eta balioa galtzen du gizonezkoen ikuspegian oinarritutako balorazio- eta pentsamendu-sistema batean. Bigarrenik, zentzu materialean, bizitzaren iraunkortasunarekin zerikusia duten lan gehienak emakumeek egiten baitituzte, prekaritate eta ustiapen baldintzetan.

Logika horren barruan, berez hierarkikoa den sistema batean gaude; izan ere, desberdintasunaren eta subjektu, esfera eta enpleguen mende dago, eta horiek ikusezin egoten dira, eta biziaren iraunkortasunaren eta kapital-metaketa-arte gatazka gaindiezinak sortzen duen tentsioa xurgatzen dute.

Bizitza lehentasuna ez duen eta arriskuan dagoen gizarte bat legitimatzeko modua da kapital-/bizi-gatazka ez bistaratzea eta gizabanakoaren arazo gisa aurkeztea, kolektibo baten ordez.

Ikuspegi horretatik, autosufizientzia- eta erresistentzia-ideal bat sustatzen da, bizitzaren zaugarritasuna eta interdependentzia ukatzen dituena. Autosufizientzia-ilusio hori lortzeko modu bakarra da gizabanakoaren mendekotasuna konpontzen den arloak ezkutatzea, hala nola zainketak, eta elkarrekiko mendekotasuna kudeatzea ustiapenari dagokionez.

1.1 Helburuak

Azterketa feministaren esparru orokor horretatik abiatuta, helburu hauek lortu nahi izan dira:

Helburu orokorra:

Amurrioko emakumeen prekaritate ekonomiko eta sozialaren egoera aztertzea, udalerriko pobrezia feminizazioa murrizteko estrategiak taxutzea ahalbideetako duen errealitate soziala errazago ezagutzeko.

Berriazko helburuak:

- Indarkeria matxistak eta zainketa-erantzukizunak hartzeak Amurrioko herritarren prekarizazio ekonomiko eta sozialean duten eragina aztertzea, bigarren mailako iturriak aztertuz eta diagnostiko-prozesuan aurreikusitako lan kualitatiboa eginez.
- Azterketa interseksionala egitea, egoera ekonomiko eta sozialen aurrean ahulenak diren profilak identifikatzen laguntzeko, besteak beste, generoa, adina, jatorria eta aniztasun funtzionala kontuan hartuta.
- Amurrioko udalerriko pobrezia feminizazioaren errealitatea ikusaraztea eta gizarteratzea.

Garrantzitsua da azpimarratzea **azterlanak sekzioarteko analisi bat sartu nahi izan duela**, datu estatistikoak lortuz eta aztertuz, sexuaren, adinaren, jatorriaren eta dibertsitate funtzionalaren arabera; eta egindako azterketa kualitatiboan elkarrizketatu ditugun pertsonak eta erakundeak aukeratuz.

Era berean, arreta berezia jarri da **indarkeria matxistak eta zainketa-erantzukizunak hartzeak** Amurrioko herritarren prekarizazio ekonomiko eta sozialean duten eraginean, bigarren mailako iturriak aztertuz eta azterketarako egindako lan kualitatiboaren bidez.

Azpimarratzekoa da, halaber, azterlan honek **pobrezia bere osagai material, ez-material eta afektibotik ulertu duela**. Pobrezia feminizazioaren OSAGAI MATERIALA eskura dauden datu kuantitatiboen azterketaren bidez landu da nagusiki; OSAGAI INMATERIALAK ETA AFEKTIBOAK, batez ere, lan kualitatiboaren bidez landu dira (zuzeneko bizipenak eta arretako profesionalen esperientziak).

1.2 Faseak eta metodologia

Azterketaren denboralditik hasita, azterketaren urte nagusia 2022a izan den arren, 2017arekin konparazio bat egin da, eta, ahal izan denean, azken hamarkadako egoeraren bilakaera partzialki dokumentatu da, urte horietan bizi izan diren krisi ekonomiko eta sanitarioen eragina baloratzen laguntzeko.

Azterketa **9 etapa hauen** inguruan egin da:

1. PROZESUAREN DEFINIZIOA, SISTEMATIZAZIOA ETA KOORDINAZIOA. Etapa horretan, lan hauek egin dira: Amurrioko Udalarekin lan-proposamena doitzea; doikuntza metodologikoa, landa-lanean antzemandako zailtasunen arabera; sistematizazio-tresnak definitu eta erabiltzea; Udaleko berdintasun-arloarekin koordinatzeko aldizkako bilerak.

2. UDALETIK KANPOKO BIGARREN MAILAKO DATUAK. Etapa honetan, dokumentazio bibliografikoa bilatu da (dagoeneko eskuragarri dauden txosten eta azterlanak), eta datu estatistikoak bilatu dira (Eustat, Lanbide, INE, etab.).
3. UDALAREN BIGARREN MAILAKO DATUAK. Amurrioko Udaleko hainbat arlori informazioa eskatu zaie udal baliabideetarako sarbidea ezagutzeko eta genero ikuspegitik azterketa bat egin ahal izateko.
4. ERAKUNDEEN LEHEN MAILAKO DATUAK. Fase kualitatiboago honetan, eztabaida-talde bat egin da Berdintasun Sailarekin eta Udaleko Oinarrizko Gizarte Zerbitzuekin, eta eztabaida-talde bat adineko pertsonen Udal Kontseiluko emakumeekin.
5. HIRUGARREN SEKTOREKO BIGARREN ETA LEHEN MAILAKO DATUAK. Fase honetan, 3 elkarrizketa sakon egiteko aukera izan da, erakunde hauetako teknikariei zuzenduak: Zehar Euskadi, Sartu eta Gurutze Gorria. Udalerriko Emakumeen Sareko emakumeekin ere eztabaida-talde bat egin da.
6. EMAKUMEEN BIZIPENAK. Fase honetan, 5 emakumeri egin zaizkie elkarrizketak, prekarietate egoeran.
7. AZTERKETA OROKORRA ETA ZIRRIBORROAK. Diagnostiko-dokumentuaren zirriborroa egin da, aztertutako datuetan oinarrituta, eta dagozkion gomendioak sartu dira.
8. Dokumentuaren KONTRASTEAK ETA ITZULKETAK Amurrioko gizarte- eta udal-eragileekin. Orain arte, kontraste-saio bat egin da Amurrioko Udaleko Gizarte Zerbitzuen, Herritarren Partaidetzaren, Enpleguaren eta Berdintasunaren berri emateko. Beste sozializazio-gune bat ere egin da Amurrioko Emakumeen Sarearekin.
9. AURKEZPEN ETA SENTSIBILIZAZIO SAIOAK.

2. KAPITULUA. ANALISI DEMOGRAFIKOA

2.1 Sarrera

Pobreziaren feminizazioari ekiteko, funtsezkoa da joera demografikoak aztertzea, batez ere bizi-baldintza eskasak dituzten emakumeen profilak identifikatu nahi direnean. Zehazki, hurrengo orrialdeetan ikusiko dugunez, biztanleriaren zahartze progresiboak eragina du 65 urtetik gorako emakumeen bizi-baldintzetan; izan ere, gizonak baino denbora luzeagoan bizitzeko joerak areagotu egiten du prekarietate-egoerak gertatzeko aukera, baita epe luzeagoetan ere.

Gainera, zainketa-erantzukizunek eragin nabarmena dute lan-aukeretan eta autonomia ekonomikoan, bereziki seme-alabak, adinekoak edo aniztasun funtzionala duten pertsonak zaintzeaz arduratzen direnentzat, besteak beste. Kasu gehienetan, emakumeek beren gain hartzen dute erantzukizun hori, eta horrek murriztu egin dezake lan ordaindua izateko aukera, gizonen baldintza berberetan, ekoizpen-lana eta ugaltze-lana uztartu behar baitituzte. Amurrioko jaiotza- eta heriotza-tasen azterketak funtsezko informazioa ematen du udalerrriaren egungo eta etorkizuneko beharrak ulertzeko.

Azkenik, kapitulu honetan, udalerrian dagoen populazio atzerritarraren bilakaera aztertuko da. Biztanleria horrek, bereziki emakumeek, aurre egiten die prekarietate- eta pobrezia-egoera errealei, eta, askotan, bereizkeria-modu ugari izaten ditu.

2.2 Populazioaren egitura

Amurrioko biztanleria-egitura aztertzeko, Eustat- Euskal Estatistika Erakundearen estatistika-datuez baliatu gara, batez ere honako hauek aztertuz:

- Amurrioko 2022ko biztanleria-piramidea
- Udalerriko emakumeen ehunekoak biztanleria osoarekiko duen bilakaera, 2012, 2015, 2018 eta 2022 urteetan arreta jarrita, bi sexuen artean desproporziorik dagoen eta hazten ari den edo ez balioesteko.
- Gizonen eta emakumeen ehunekoak adinaren arabera duen bilakaerak (2012, 2015, 2018 eta 2022rako ere bai) generoaren barruko xehetasun gehiago ematen ditu, eta adin-tarteen arabera bilakaera aztertzeko aukera ematen du.

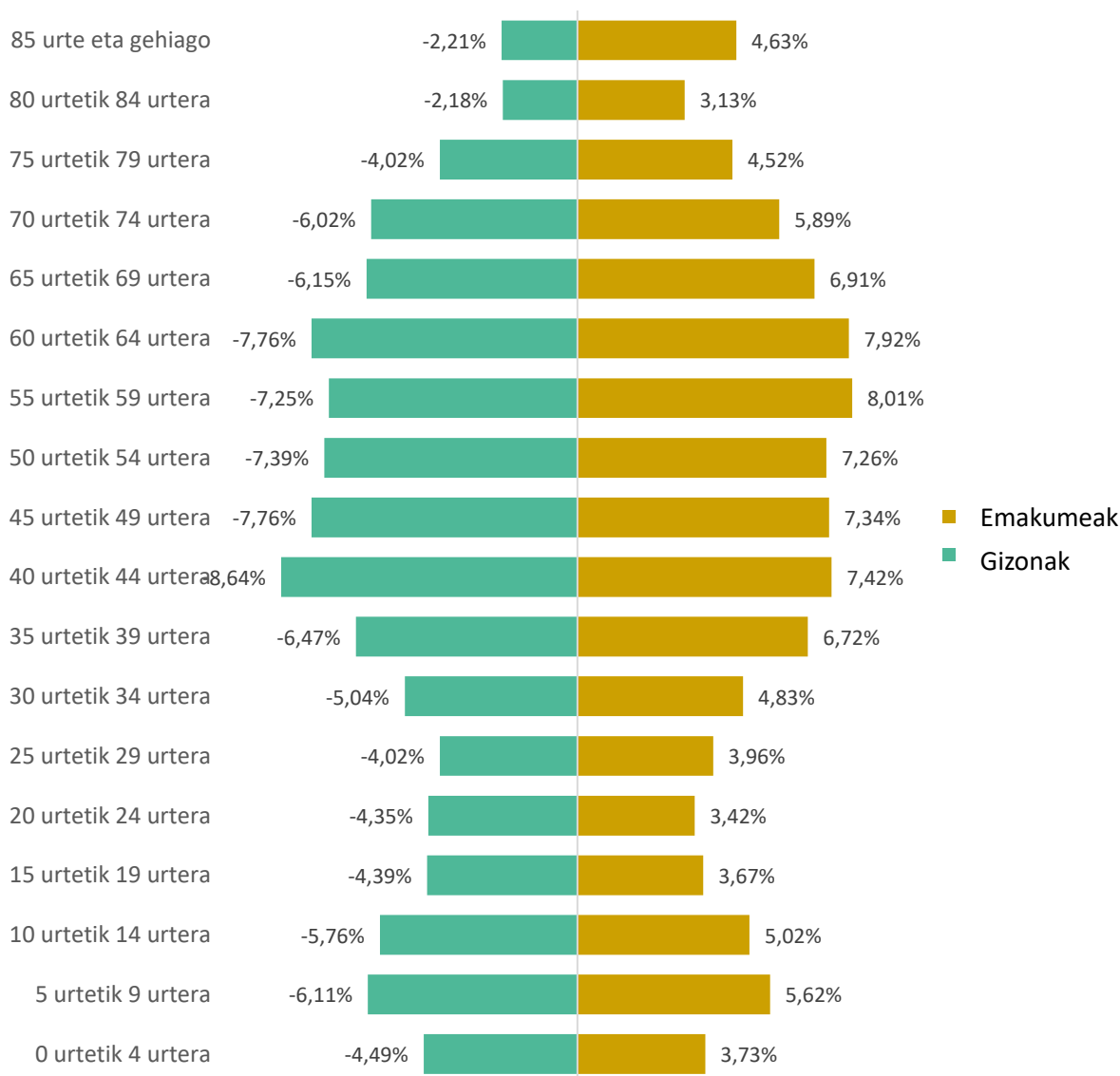
Biztanleria-piramidetik hasita, ikus daiteke Amurrioko biztanleria-piramidea "erregresiboa" dela, eta adinen arabera banaketa adierazten du, non **adineko pertsonen proportzioa gazteena baino handiagoa baita**. Piramide-mota horretan, adin-talde gazteenak irudikatzen dituen oinarria goiko geruzak baino estuagoa da, adin-talde aurreratuenak ordezkatzen baitituzte. Izan ere, Amurrioko, 2022an, 65 urtetik gorako pertsonen kopurua (2.349) 19 urte edo gutxiagoko pertsonena baino handiagoa da (1.993).

Gainera, %65etik gorako pertsonen artean, emakumeen ehunekoa handiagoa da: %18,2 eta gizonen %14,4. Era berean, azpimarratu behar da, adinean aurrera egin ahala,

udalerriko emakumeen proportzioa handitu egiten dela: 80 urtetik gorako emakumeak udalerrian bizi diren pertsonen %7,8 dira, eta gizonak %4,4.

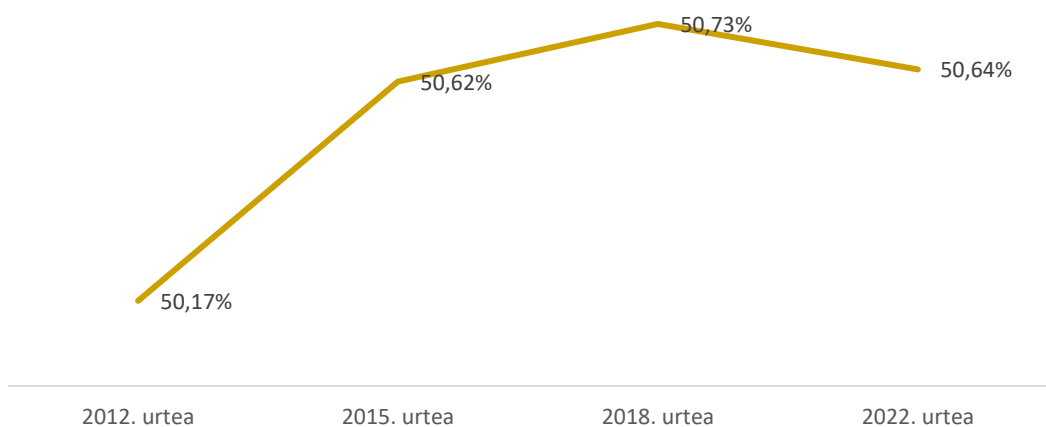
Biztanleria-piramidearen azterketatik nabarmendu daitekeen beste elementu bat da udalerrian gazte gutxi daudela: 15 eta 29 urte bitartean, estutze bat gertatzen da; izan ere, familia edo gazte batzuek beste udalerrri batzuetara joan behar dute ikastetxeetara, unibertsitateetara eta lanbide-heziketako ikastetxeetara joateko, edo ordaindutako lanpostuak eskuratzeko.

1.Grafikoa. Amurrioko udalerriko biztanleriaren piramidea

Amurrioko emakumeen ehunekoak biztanleria osoarekiko duen bilakaerari dagokionez, udalerrian bizi diren emakumeen eta gizonen artean berdintasunezko ordezkartza dago, eta aztertutako lau urteetan (2012, 2015, 2018 eta 2022) %50 ingurukoa da.

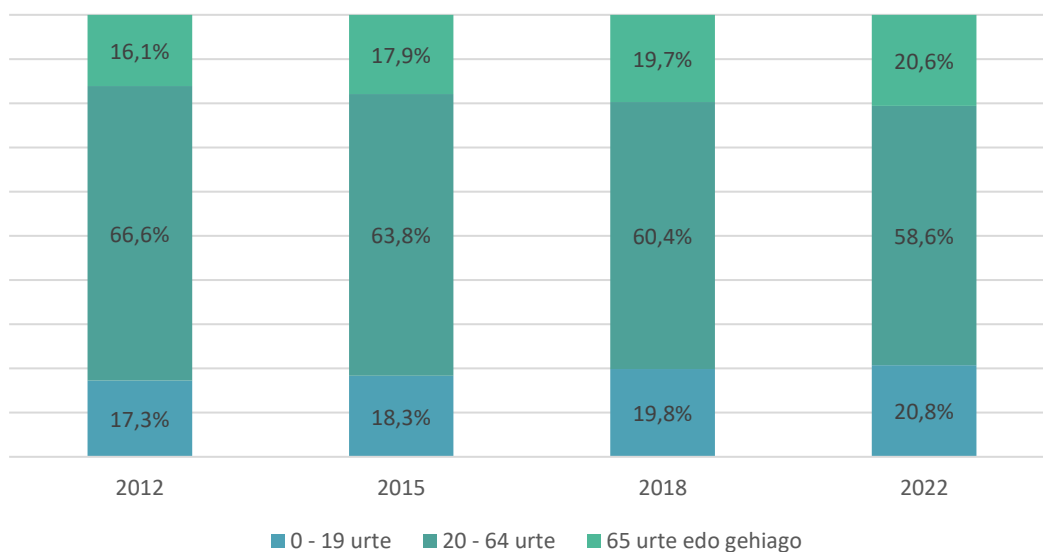
2.Grafikoa. Amurrioko emakumeen ehunekoaren bilakaera biztanleria osoarekiko. 2012, 2015, 2018 eta 2022

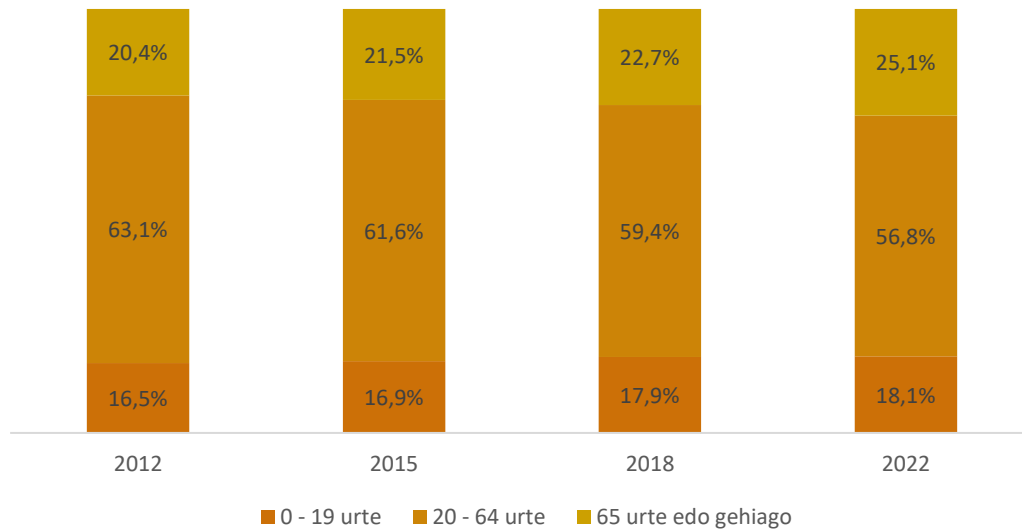
Sexuaren eta adinaren arabera bilakaerak, ordea, joera nabarmena erakusten du, batez ere 65 urtetik gorako biztanleriarekiko: bi sexuetan, adin horretako pertsonen proportzioa handitu egiten da, nahiz eta emakumeen kasuan igoera gehiago izan.

Hain zuzen, 65 urtetik gorako gizonen proportzioa %16,1etik (2017an) %20,6ra (2022an) igaro da. Emakumeen kasuan, berriz, hazkundera %20,4koa da 2017an, eta %25,1ekoa 2022an. Arabako Gizarte Zerbitzuetako Behatokiaren datuen arabera, Aiarako kuadrillan, 65 urtetik gorako biztanleen ehunekoak zertxobait handiagoak dira. 2022an, koadrilako biztanleen %23,8k zituzten adin horiek: emakumeak %26,1 ziren eta gizonak %21,5.

3.Grafikoa. Amurrioko udalerriko gizonen ehunekoaren bilakaera, adinaren arabera. 2012, 2015, 2018 eta 2022

4.Grafikoa. Amurrioko udalerriko emakumeen ehunekoaren bilakaera, adinaren arabera. 2012, 2015, 2018 eta 2022

2.4 Populazio atzerritarra

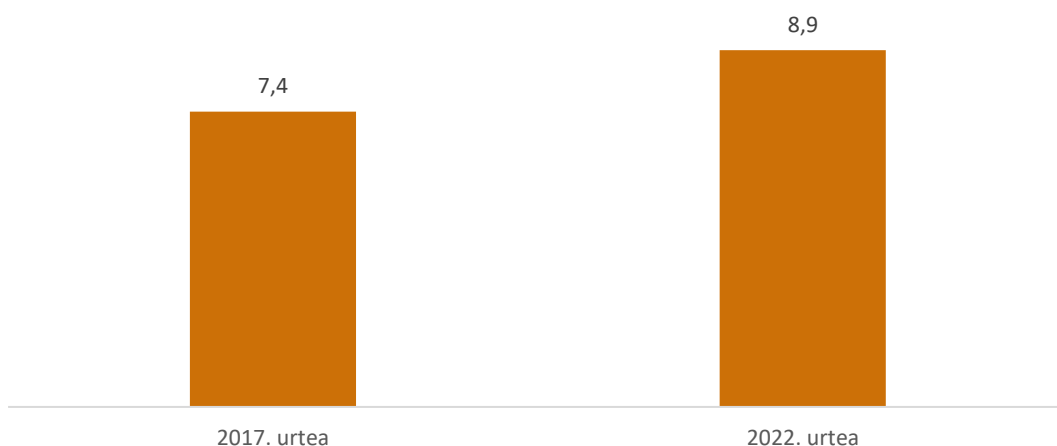
Atzerriko biztanleriari buruzko datuak Ikuspegi – Immigrazioaren Euskal Behatokiak emandako estatistiken bidez bildu dira. Zehazki, hauek aztertu dira:

- Atzerritarren tasa globalaren bilakaera 2017an eta 2022an
- Atzerritarren ehunekoak sexuaren arabera duen bilakaera 2017an eta 2022an
- Azkenik, 2022rako populazio horren jatorria aztertuko da, sexuaren arabera.

Lehenik eta behin, nabarmendu behar da 2017tik 2022ra Amurrioko atzerritarren tasak gora egin duela, %7,4tik %8,9ra. Datu horiek Aiarako kuadrillari buruzko informazioarekin alderatuz gero, ikusten da Amurriok atzerritarren tasa handiagoa duela; izan ere, 2022an, Aiarako koadrilak %5,6 du.

Aiarako kuadrillan erregistratutako tasarekin alderatuta, Amurrion atzerritar gehiago dago, hirigunea delako (Llodiorekin batera), lan-aukera gehiago dagoelako eta udal- eta hiri-baliabide eta -zerbitzuak eskuratzeko erraztasun handiagoa duelako.

5.Grafikoa. Amurrioko atzerritarren tasaren bilakaera. 2017 eta 2022

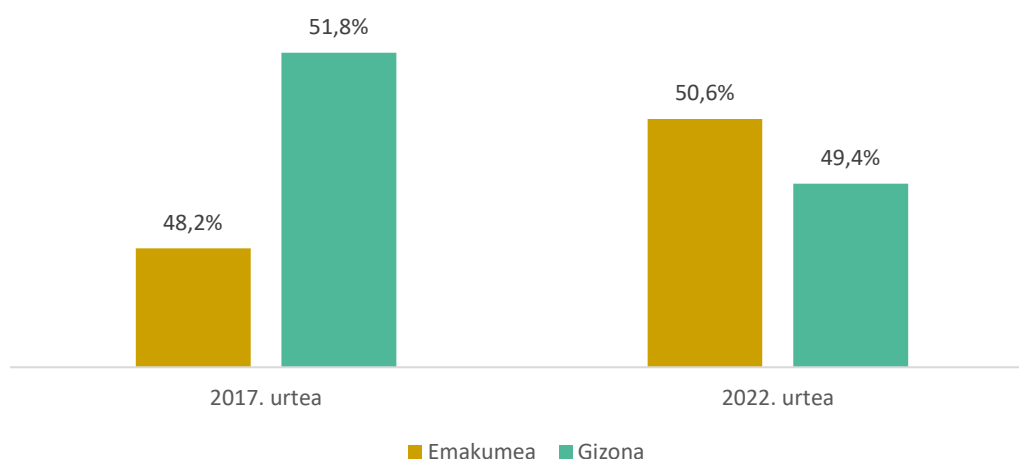

Atzerritarren sexuaren arabera banaketari dagokionez, alderantzizko joera ikus daiteke 2017arekiko. Aurten, gizonen proportzioa handiagoa zen (%51,8 eta emakumeen %48,2). Hala ere, 2022an, emakume migratuen proportzioa %50,6ra iritsi zen, eta gizonena %49,4ra.

Amurrion emakume migratuen proportzioa handitzeko joera bi arrazoiengatik azal daiteke. Lehenik eta behin, zainketen sektoreari lotutako lan-merkatuaren eskaera, batez ere emakumei eskatzen diena. Bigarrenik, migratuen profilari lotutako aldatetengatik, litekeena baita orain emakume gehiagok bakarrik edo ondorengoekin bidaiatzea. Aldaketa hori ez dator bat aurreko joerarekin, non ohikoagoa baitzen familiek batera migratzea. Migrazio-dinamikaren doikuntza hori zenbait faktoreekin lotuta egon daiteke: autonomia bilatzea, emakumeentzako lan-aukera espezifikoak edo familia-egiturak aldatzea.

Amurrioko Udaleko Gizarte Zerbitzuetako profesionalekin izandako eztabaida-taldean bildutako informazioak ohar hori indartu du, azken urteotan bakarrik edo ondorengoekin bidaiatzen duten emakume migratuen kopurua handitu egin baita.

6.Grafikoa. Atzerritarren bilakaera sexuaren arabera, Amurrion, 2017an eta 2022an

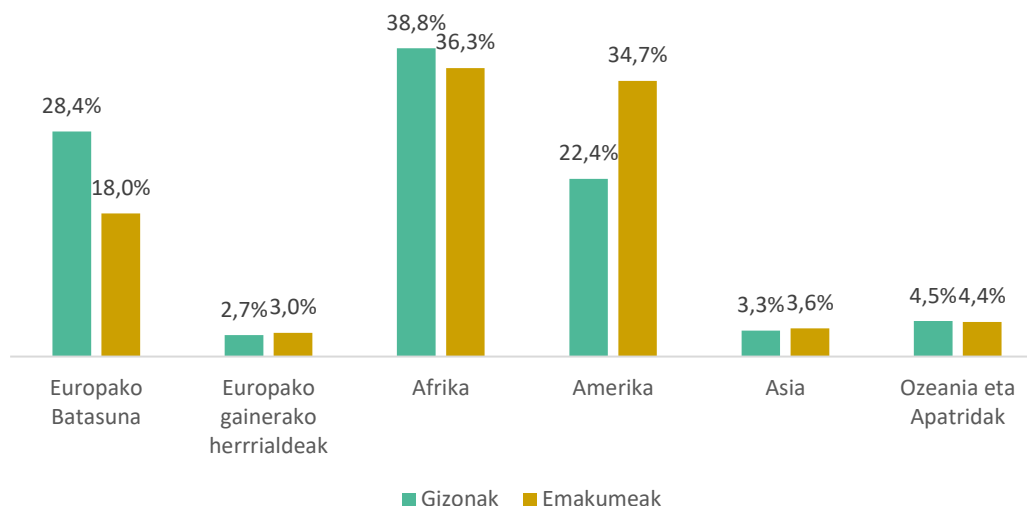
Nazionalitate-talde nagusiei dagokienez, 2022rako aztertutako datuek adierazten dute Amurrion bizi diren atzerritarrak batez ere Afrikakoak, Latinoamerikakoak eta Europako Batasunekoak direla. Datu horiek bat datoz Aiarako kuadrillaren errealitatearekin; izan ere, Arabako Gizarte Zerbitzuen Behatokiaren datuen arabera, atzerriko biztanle gehienak Afrikakoak, Latinoamerikakoak eta Europar Batasunekoak dira. Sexuaren arabera, alderik handienak Latinoamerikako biztanleen artean daude: emakumeak ia %35 dira eta gizonak %22,4.

Datu horrek berretsi egiten du aurretik egindako azterketa: bakarrik edo beren ondorengoekin bidaiatzen duten emakumeen pixkanakako hazkundera, eta mendekotasuna duten pertsonak zaintzeari lotutako lan-merkatuaren eskaerak eragiten dion migrazio-proiektua.

Egoera horrek azpimarratzen du Amurrion emakume migratuek dituzten egoera espezifikoari aurre egiteko estrategiak eta politikak garatu behar direla. Horretarako,

gizarte-laguntzako programak, bereizkeriari aurre egiteko eta lan-baldintzak hobetzeko ekimenak eta komunitate-laguntzako sareak sustatu beharko lirateke.

7.Grafikoa. Amurrioko atzerritarren nazionalitate talde nagusiak, sexuaren arabera. 2022

2.5 Azken gogoetak: biztanleriaren zahartzea eta adineko emakumeen errealitatea

“Emakumea eta adinekoa. Zergatik da garrantzitsua genero-ikuspegia pertsona nagusiekin adeitsuak diren hirien eta komunitateen sarean?”⁴ artikuluan, María Pozok genero-desberdintasunek biztanleria zahartzean duten eraginari buruzko ikuspegia ematen du, eta, horren ondorioz, emakumeak dira zahartzaroan pobrezia-arrisku handienak dituztenak:

- **Osasuna:** emakume helduek erronka espezifikoak dituzte osasunari dagokionez, gaixotasun mentalen prebalentzia handiagoa, kasu batzuetan genero-rolen eta -estereotipoen eraginez. Horri dagokionez, azpimarratu behar da buruko gaixotasunen eragina hiru aldiz handiagoa dela emakumeetan gizonetan baino.
- **Baliabide ekonomikoak:** emakumeen lan-ibilbidean dagoen aldeak eragina du zahartzaroan dituzten baliabide ekonomikoen mailan, gizonek baino pentsio txikiagoak baitituzte. Artikulu horretako datuen arabera, “pentsioetan genero-aldea dago; batez beste, ELGEko herrialdeetako pentsioen urteko ordainketak %27 txikiagoak dira emakumeentzat. Espainian 3.487.481 emakume daude, eta 1.180.663 gizon urteko 10.000 €-tik beherako batez besteko pentsioekin”.
- **Adina:** adinagatiko diskriminazioak gizonei zein emakume helduei eragiten die, baina emakumeek desberdin senti dezakete zahartzaroarekin lotutako genero-estereotipoengatik: edertasun-idealek, ikusezintasunak eta zainketa-erantzukizunek, besteak beste, emakumei baino gehiago eragiten diete.

⁴ María Pozo (2023): Emakumea eta adinekoa. Zergatik da garrantzitsua genero-ikuspegia adinekoekin adeitsuak diren hiri eta komunitateen sarean. Eskuragarri hemen: <https://blogciudades.imserso.es/-/mujer-y-mayor-por-que-es-importante-la-perspectiva-de-genero-en-la-red-de-ciudades-amigables-ppmm>

- **Bakardadea:** bizi-itxaropena handituta, bakarrik bizitzeko aukera handiagoa dute emakume helduek baino, eta horrek areagotu egin dezake nahi ez den bakardade-arriskua. Artikuluan adierazitako datuen arabera, 80 urtetik gorako bakarrik bizi diren 850.000 pertsonetatik %78 emakumeak dira.
- **Indarkeria eta tratu txarrak:** adineko emakumeenganako indarkeria oraindik ikusezin bihurtu den fenomeno da, eta, beraz, beharrezkoa da arazo horren irismena identifikatzen lagunduko duten neurriak ezartzea.
- **Zahartzaroko zainketak:** adineko emakumeek neurritz kanpoko zainketa-rolak bereganatzen jarraitzen dute, eta horrek eragin negatiboa du beren harremanen kalitatean, aisiarako dituzten aukeretan eta osasun fisiko eta emozionalean.

Pobrezia fenomeno multikausal gisa ulertzean, arestian aipatutako datuek adierazten digutenez, ezinbestekoa da genero-ikuspegia txertatzea zahartzearekin zerikusia duten politika publikoetan, emakume nagusien behar espezifikoak asetzen direla ziurtatuz. Horretarako, garrantzitsua da emakume adindunen ahotsa ezagutu eta entzutea politiken plangintzan eta diseinuan, eta eremu horretan aktiboki parte hartzen dutela bermatzea.

3. KAPITULUA. BALIABIDEETARAKO SARBIDEA

3.1 Batez besteko errenta

Errenta Pertsonal eta Familiarraren Eragiketa Estatistikoak Euskal Autonomia Erkidegoan bizi diren 18 urtetik gorako pertsonen diru-sarrerak aztertzen ditu. Azterlan hori, Eustatek hiru lurraldeetako foru aldundiekin lankidetzan egina, banakako eta familiako aberastasunaren banaketa ulertzeko oinarria da. Datu fiskaletan oinarritzen da, batez ere Pertsona Fisikoen Errentaren gaineko Zergaren aitortpenetan eta atxikipenei lotutako errentetan.

Operazio horrek Amurrioko emakumeen eta gizonen egoera bereziaren hasierako ikuspegia ematen du, baina garrantzitsua da datu horiek muga garrantzitsuak dituztela adieraztea. Lehenik eta behin, datu-basea Administrazioarekin harreman fiskala duten pertsonetara mugatzen da, aitortpen-atalaseen azpitik daudenak edo errentarik lortzen ez dutenak kanpoan utzita. Gainera, ez dira sartzen bizilekurik ez duten pertsonak edo legeztatu gabeko⁵ egoitza-egoeran daudenak. Horrek esan nahi du euskal populazioaren maila pobreenen ordezkartza urria dela zerga-oinarrietan.

Bigarrenik, informazioa familia-errenten zati monetizatuari buruzkoa da, eta kanpoan uzten ditu ugalketa-lan ikusezina eta "birbilaketaren ekonomia" (truke ez-monetarioak, lan informalak, familia-maileguak, etab.). familia prekarioentzat adierazgarriak direnak.

Muga horiek gorabehera, errenta-adierazle agregatu hori interesgarria da, diru-sarrerak, transferentziak, gizarte-prestazioak eta kapitalaren errentak hartzen baititu, bai higigarriak bai higiezinak.

Atal honetan, norberaren eta familiaren errentaren bilakaera aztertzen da, sexuaren arabera, 2011 eta 2021 urteen artean. Era berean, 2021. urteko errenta pertsonala eta familiaren errenta aztertzen dira, sexuaren arabera, kategoria hauetan sakonduz:

- **Lan-errenta**, soldata, Gizarte Segurantzako gastuak, dietak eta bidaiak-gastuak, kalte-ordainak, aparteko eskersariak eta abar barne.
- **Kapital higigarriaren errenta**, hau da, banku-kontuen interesak, bonuak, obligazioak eta, oro har, errenta finkoko tituluak, akzioen dibidenduak eta edozein balore higigarri eskualdatuz lortutako gainbalioak, etab.
- **Kapital higiezinaren errenta**, landa- eta hiri-ondasun higiezinaren erabilera-edo gozamen-eskubideen ondoriozkoa.
- **Jarduera ekonomikoen errenta**, hau da, batez ere ondasunak eta zerbitzuak ekoizteko edo banatzeko norberaren kontura egindako lanaren ondoriozko diru-sarrerak: jarduera profesional artistikoak eta kirolariak, nekazaritza-, abeltzaintza- eta basogintza-jarduerak, jabetza intelektualetik edo industria-jardueratik datozen etekinak, laguntza teknikoa, merkataritza- edo zerbitzu-jarduerak, ikastaro, hitzaldi eta mintegietatik datozen etekinak, etab.
- **Transferentziak**, gizarte-elkartasunaren printzipioan oinarritutako nahitaezko estaldurako gizarte-prestazio monetarioak (beraz, ez dira sartzen borondatezko gizarte-prestazioak): pentsioak, langabezia-prestazioak edo -subsidoak,

⁵ Mertxe Larrañaga Sarriegi (2006): Errentaren banaketa, in: Euskadi 2006, Eustat. Eskuragarri hemen: http://www.eustat.eus/elementos/ele0004000/Informe_Socioeconomico_de_la_CA_de_Euskadi_2006/inf0004088_c.pdf

ezintasun iraunkorragatiko prestazioak, eta Gizarte Segurantzaren prestazioak ardurapeko seme-alabagatik, besteak beste.

- Azkenik, **errenta erabilgarria kalkulatzeko**, Gizarte Segurantzako gastuak, kuota likidoa edo konturako atxikipenak kendu behar zaizkio errenta pertsonal osoari.

Batez besteko errenta pertsonalaren bilakaeraren azterketatik hasita, taula honek hau erakusten du:

- Batez besteko errenta pertsonala igo egin da Amurrioko udalerrian, bi sexuetan, baina emakumeentzat modu esanguratsuagoan. Gizonezkoen batez besteko errenta pertsonala 2.085,00 € igo da 2011tik 2021era, eta emakumezkoena 3.156,00 €.
- Hala ere, emakumeen eta gizonen batez besteko errenta pertsonalaren arteko aldea 11.397,80 eurokoa da erreferentziazko 10 urteetan (2011tik 2021era). Urteetan zehar, behera egin du emakumeen eta gizonen batez besteko errenta pertsonalaren arteko aldeak, nahiz eta handia izaten jarraitzen duen (2011n 12.836,00 €-tik 2021ean 11.765,00 €-ra).
- Aiarako koadrilan ere ikusten da alde hori. Arabako Gizarte Zerbitzuen Behatokiak emandako datuen arabera, 2021ean emakumeen batez besteko errenta pertsonala 16.053 eurokoa zen; gizonena, berriz, 26.817 eurokoa.

Datu horiek hainbat faktoreren bidez azaltzen dira:

- Sexuaren araberako lanaren banaketak eta tradizioz emakumeei zainketako eta etxeko lanen hornitzaile nagusi gisa esleitu zaien rolak lagundu egiten dute gizonekin alderatuta lan-bizitza motzagoa eta etena izaten. Izan ere, gizonak ez dute neurri berean hartzen ugalketa-lana, eta ez diete muga berberei aurre egiten beren ibilbide profesionalean.
- Lan-eremuan soldata-aldea dagoenez, emakumeek soldata txikiagoak irabazten dituzte, eta horrek kotizazio baxuagoak eragiten ditu. Bi fenomenoek benetako eragina dute pentsioei eta enpleguarekin lotutako beste prestazio batzuei dagokienez. Emakumeen bizi-itxaropen handiagoarekin batera, egoera bereziki larria sortzen du horrek, erretiroa hartu ondoren.

1.Taula. Amurrioko udalerriko batez besteko errenta pertsonalaren bilakaera sexuaren arabera (eurotan) 2011tik 2021era

	2011	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Gizonak	25.792	25.506	26.181	25.939	25.217	26.300	26.796	28.204	26.732	27.877
Emakumeak	12.956	13.166	12.839	13.149	12.952	13.482	14.081	15.097	15.139	16.112
Aldea	12.836	12.340	13.342	12.790	12.265	12.818	12.715	13.107	11.593	11.765

Izan ere, batez besteko errenta pertsonalari erreparatzen badiogu, 2021eko errenta-motaren arabera, lan-errenten arteko aldeak 6.229,00 eurokoak dira gizonen alde.

2.Taula. Amurrioko udalerriko batez besteko errenta pertsonala, sexuaren eta errenta-motaren arabera (eurotan) 2021

	Errenta guztia	Lan errenta	Higigarrien kapitalaren errenta	Higiezinaren kapitalaren errenta	Jardueren errenta	Transferentziak	Errenta erabilgarria
Gizonak	27.877	15.850	1141	416	1519	8951	23.292
Emakumeak	16.112	9581	645	461	768	4656	13.814
Aldea	11.765	6.269	496	-45	751	4.295	9.478

Batez besteko familia-errentatik sexuaren arabera bereizitako datuek emakume bat zergadun nagusia duten familien diru-sarrerak aztertzen laguntzen digute. Horrek berekin dakar emakumeek beren bikotekideek edo seme-alabek baino gehiago irabaztea. Hala ere, litekeena da kasu gehienak bakarrik bizi diren emakumeei, guraso bakarreko familiei edo etxeko beste kide batzuek diru-sarrera handirik sortzen ez duten familiei (adibidez, transferentziak jasotzen dituzten baina laneko diru-sarrerarik ez duten langabeei) dagozkiela.

Egoera edozein dela ere, Amurrioko batez besteko familia-errentaren azterketa horrek berresten du emakumeek diru-sarrera gehienak ematen dituzten etxeak baliabide ekonomiko gutxien dituztenak direla.

Hain zuzen ere, erreferentziatzko 10 urteetan, familia-etxeen artean gizon batek ematen duen aldea 10.006,80 eurokoa da, batez beste.

3.Taula. Hartzaile nagusiak Amurrioko udalerrian duen batez besteko familia-errentaren bilakaera, sexuaren arabera (eurotan). 2011tik 2021era

	2011	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Gizonak	46.163	44.716	45.181	44.725	43.966	44.625	45.735	47.425	45.587	47.655
Emakumeak	35.743	34.565	32.626	34.508	34.254	35.145	33.891	39.013	36.921	38.344
Aldea	10.420	10.151	12.555	10.217	9.712	9.480	11.844	8.412	8.666	9.311

3.1.1 Genero-desberdintasunak Euskal Autonomia Erkidegoko errenta-mailan

2023ko azken AROPE⁶ txostenak (Espainiako Estatuko pobrezia aztertzen du) emandako datuen arabera, **EAEko batez besteko errenta estatuko batez bestekoa baino askoz handiagoa da, bai pertsona bakoitzeko errentari dagokionez, bai familia osoarenean.**

Zehazki, gure erkidegoan, pertsonako batez besteko errenta 16.427 €-koa zen 2022an, eta familiaren batez besteko errenta, berriz, 23.886 eurokoa. Bi zifrak Espainiako altuenak dira.

Azken urtean, bai norberaren bai familiaren batez besteko errentak gora egin du. Familiaren errenta 1.228 € igo da, eta pertsonako errenta 883 € igo da.

⁶ European Anti-Poverty Network (2023). Pobrezia egoera 2023, Euskadi. Eskuragarri hemen: <https://www.eapn.es/estadodepobrezia/ARCHIVO/documentos/informe-ARPE-2023-pais-vasco.pdf>

Hala ere, txostenak S80/S20 eta S90/S10 adierazleei buruzko emaitzak ere ematen ditu. Adierazle horiek desberdintasun ekonomikoa neurtzeko erabiltzen dira, diru-sarrera handiagoak dituzten taldearen diru-sarreraren eta biztanlerian diru-sarrera txikiagoak dituen taldearen arteko erlazioaren bidez.

Azterketa horren arabera, EAEn, diru-sarrera handienak dituzten biztanleen %20k %20 pobreenak baino 5 aldiz errenta handiagoa jasotzen du. Gainera, biztanle aberatsenen %10ek 7,8 aldiz jasotzen dute biztanle pobreenen %10ek.

Datu horiek adierazten dute **EAEk oparotasun ekonomiko nahiko handia duela Espainiako gainerako herrialdeekin alderatuta**, eta azken urtean batez besteko errenta nabarmen igo dela, **baina alde handia dagoela lurralde horretan aberatsenak eta pobreenak diren taldeen diru-sarreraren artean.**

Azterketa horretan sakonduz, komeni da EAEko emakumeen eta gizonen errenta-desberdintasunak kontuan hartzea, **eta Emakundek egindako 2022ko azken ZIFRAK txostenak desberdintasun nabarmenak erakusten ditu.**

Aipatutako txostenaren arabera, 2020an, errentarik ez duten pertsonen proportzioa handitu egin da; egoera horretan, emakumeen ehunekoa handiagoa da (%17,9) gizonena baino (%11,1), horrek esan nahi du **emakumeak egoera ekonomiko ahulean daudela.**

18.000 €-rainoko errenta-maila guztietan, errentarik gabeko biztanleria barne, emakumeen proportzioa gizonena baino handiagoa da, eta horrek esan nahi du **emakumeak diru-sarrera txikiagoak izateko joera handiagoa dutela.**

18.000 €-tik aurrera, egoera aldatu egiten da, eta gizonezkoak emakumezkoak baino gehiago dira. **18.001 eta 45.000 €bitarteko tartean, gizonen % 48,7 errenta-maila horretan daude, emakumeen % 31,1ekin alderatuta.**

Errenta-maila altuenetan, 45.000 eurotik gora, gizonen proportzioa askoz handiagoa da emakumeena baino. **Emakumeen % 7,3 baino ez dago errenta-maila horretan, gizonen % 13,6rekin alderatuta.**

Datu horiek berriro adierazten digute **emakumeak ekonomia-prekarietate handiena eta pobrezia-arrisku handiena duen biztanleria-taldean daudela.** Fenomeno hori islatzen da, bai autonomia-erkidegoan, bai Aiarako Kuadrillan, bai Amurrian.

3.2 Jarduera ekonomikoa eta enplegua

Atal honen helburua da Amurrioko emakumeen artean enplegua lortzeari buruzko azterketa bat egitea, egoera ekonomiko ahulei aurre egiteko arriskuan eragin handiena duten faktoreak aztertuz.

Horretarako, Eustat - Euskal Estatistika Erakundeak eta Landibe - Euskal Enplegu Zerbitzuak emandako datu estatistikoak aztertu dira. Datu horiek osatzeko, Sartu Álava elkarteak informazioa eman du, Amurrioko udalerrian enplegua sustatzeko egiten dituen programen bidez, lan-munduan berriro sartzeko.

Zehazki, atal honek informazio hau ematen du:

- **Enplegua eta kontratazioak**

- Biztanleria okupatuaren, langabetuaren eta ez-aktiboaren bilakaera sexuaren arabera, 2016, 2020 eta 2022 urteetarako.
- Amurrioko biztanleria okupatua, langabetua eta ez-aktiboa, sexuaren eta adinaren arabera, 2022rako.
- Amurrioko langabezia-tasa, sexuaren arabera, 2011., 2016. eta 2021. Urteetan.
- 2022an egindako kontratazioak, sexuaren, jarduera-motaren, adinaren, jatorri geografikoaren, kontratu-motaren eta lanaldiaren arabera.

- **Langabezia**

- Sexuaren araberako langabezia-tasaren ebaluazioa 2010., 2018. eta 2021. urteetarako.

- **Enplegua sustatzeko programa**

- Descripción de los programas de promoción para el empleo desarrollados en Amurrio mediante la entidad Sartu, y evolución de las personas participantes por sexo.

3.2.1 Enplegua eta kontratazioak

Biztanleria aktiboaren (landunaren eta langabearen) eta ez-aktiboaren bilakaerak, 2016 eta 2022 artean, adierazten du, lehenik eta behin, Amurrioko emakumeek erronka handiagoi egin behar dietela aurre enplegua eskuratzeari dagokionez, biztanleria okupatuaren artean gutxiago dagoelako. Gainera, langabezian dauden emakumeen proportzioa handitu egin da: 2016ko %55,5etik 2022ko %61,2ra.

Biztanleria ez-aktiboari dagokionez, nabarmentzekoa da emakumeak ehuneko altuagoak direla, eta erreferentziako hiru urteetan batez beste %53 izatera iritsi direla. Eredu horren arabera, emakumeek enplegua lortzeko zailtasunak izateaz gain, lan-merkatuan sartzeko zailtasun handienak dituztenen artean ere ordezkari nabarmena dute.

4.Taula. Amurrioko biztanleria aktiboaren eta ez-aktiboaren bilakaera, sexuaren arabera (2016, 2020 eta 2022). Iturria: Eustat

	2016		2020		2022	
	Gizonak	Emakumeak	Gizonak	Emakumeak	Gizonak	Emakumeak
Biztanleria aktiboa	52,6%	47,4%	51,5%	48,5%	51,7%	48,3%
Biztanleria okupatua	54,1%	45,9%	52,5%	47,5%	53,0%	47,0%
Biztanleria langabea	44,5%	55,5%	43,4%	56,6%	38,8%	61,2%
Populazio ez-aktiboa	46,1%	53,9%	47,1%	52,9%	47,2%	52,8%

Adinaren arabera, 2022. urteko datuek adierazten dute emakume enplegatuek 35 eta 54 urte bitarteko adin-tartean kontzentratzeko joera dutela. Era berean, okupazio-tasak behera egin du 34 urtetik beherako eta 55 urtetik gorako emakumeen artean. Joera hori langabeetan ere islatzen da, 55 eta 64 urte bitarteko emakumeen artean tasa altuagoak baitaude.

5.Taula. Amurrioko biztanleria okupatua, langabetua eta ez-aktiboa, sexuaren eta adinaren arabera. 2022 Iturria: Eustat

	16 – 24	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 – 64	>=65
Biztanleria okupatua						
Gizonak	5,4%	15,9%	28,7%	27,7%	21,2%	1,1%
Emakumeak	3,9%	16,4%	28,5%	28,3%	21,3%	1,5%
Biztanleria langabea						
Gizonak	9,4%	15,5%	21,0%	19,9%	33,7%	0,6%
Emakumeak	3,9%	16,8%	23,5%	21,8%	33,3%	0,7%
Populazio ez-aktiboa						
Gizonak	15,3%	3,2%	2,6%	4,2%	12,0%	62,7%
Emakumeak	11,9%	2,8%	3,5%	5,1%	13,7%	63,0%

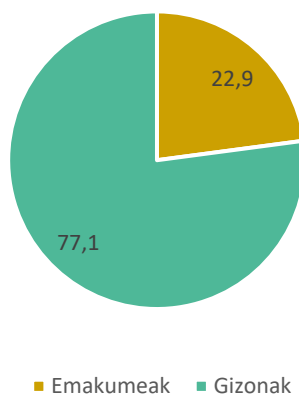
Langabezia-tasak Amurrion eta Araban 2010etik 2022ra bitartean izan duen bilakaerak erakusten du nabarmen handitu dela langabezia-tasa globala 2018. urtean, urte haietan izandako finantza-krisiaren ondorioz ziurrenik. Hala ere, langabezia-tasa neurritz kanpo igo zen emakumeentzat, 2010eko 9,3tik 2018ko 14,7ra igaro baitzen. Datu horrek berriro adierazten du ekonomia-, gizarte- edo osasun-krisien ondorioek modu desberdinean eragiten dietela emakumei eta gizonei, eta, askotan, emakumeak dira, besteak beste, enplegua galtzearen edo lan-baldintzen prekarizazioaren ondoriozko zaugarritasun-egoerei aurre egiten dietenak.

6.Taula. Amurrioko eta Arabako langabezia-tasaren bilakaera, 2010eko, 2018ko eta 2022ko sexuaren arabera. Iturria: Eustat

		2010	2018	2022
Araba	Totala	9,8	11,7	9,8
	Gizonak	10,4	9,9	8,1
	Emakumeak	9,1	13,7	11,6
Amurrio	Totala	9,3	12	9,3
	Gizonak	9,2	9,6	7
	Emakumeak	9,3	14,7	11,8

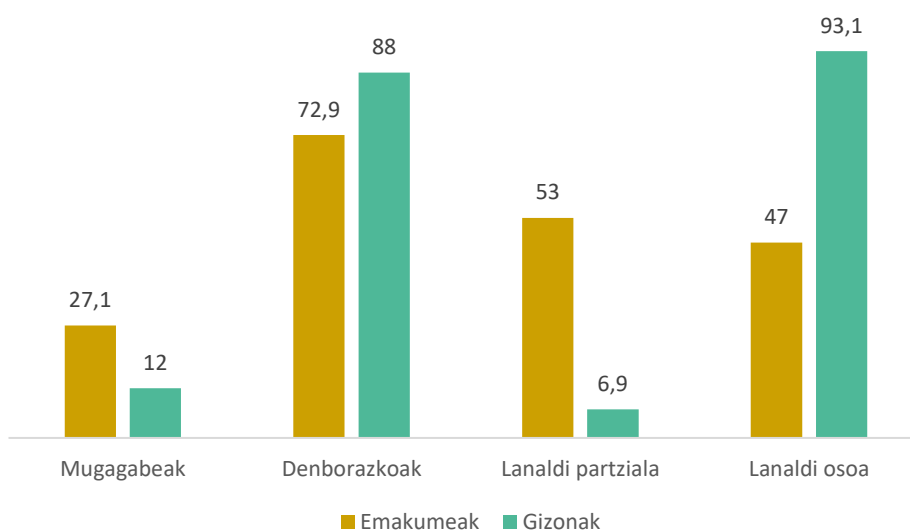
2022an Amurrion egindako kontratazioei dagokienez, aztertutako datuek erakusten dute udalerriko emakumeek lan-prekarietate handiagoa dutela. Aurten sinatutako 4.750 kontratuetatik, %22,9 baino ez zitzairen egin emakumei.

8.Grafikoa. Sexuaren araberako kontratazioak (2022ko urteko metatua). Amurrio Iturria: Lanbide

Bi sexuetan, aldi baterako kontratuak izan ziren nagusi (emakumeen % 73 eta gizonen % 88), baina emakumeei egindako kontratuen erdiak baino gehiago lanaldi partzialekoak izan ziren. Aipatu dugun moduan, lanaldi erdiko kontratu asko daude, bereziki emakumeen artean, sexuaren arabera lan-banaketa lotuta. Sexuaren arabera lan-banaketa generoan oinarritutako rolen eta erantzukizunen esleipenari dagokio, eta emakumeei lotutako lanek ospe txikiagoa eta balorazio txikiagoa izaten dute, bai gizarterloan, bai tradizionalan. Adibidez, "etxeko jarduerak" sektoreak (tradizionalki feminizatuak) 79 pertsona erabili zituen Amurrion, eta horietatik 78 emakumeak izan ziren.

9.Grafikoa. Kontratazioak sexuaren, kontratu motaren eta lanaldi motaren arabera (2022ko urteko metatua). Amurrio Iturria: Lanbide

Azkenik, komeni da nabarmentzea 2022an egindako 4750 kontratazioetatik %2,9 bakarrik egin zirela atzerritarrei (140 guztira), eta, kasu horretan, lanean ari ziren emakume migratuen proportzioa ere (51) gizonezko enplegatuen baina txikiagoa izan zela (89).

3.2.2 Enplegua sustatzeko udal-programak

Sartu Álava erakundeak —Laneratzeko Elkartek— hamar urte baino gehiago daramatza enplegu- eta gizarteratze-programak antolatzen, Amurrioko Udalarekin eta Aiarako Kuadrillarekin lankidetzan. Horien bidez, lan-aukerak eman nahi zaizkie, bereziki birgizarteratzekoak, enplegua lortzeko oztupoak dituzten pertsonen.

Horrelako programen bidez, udalerriko bizilagunen enplegarritasuna hobetu nahi da, erraz iristeko moduko kualifikazio txikiko lanen bidez. Normalean, hiriguneak mantentzeko jarduerak dira, lorezaintzarekin edo igeltserotzarekin lotutakoak. Garrantzitsua da azpimarratzea, aurretik esperientziarik behar ez den arren, oso sektore maskulinoak direla, eta, beraz, zaila dela lore-ontzi edo igeltsero gisa lan egin duten emakumeak aurkitzea. Horrez gain, ahalegin fisiko handia eskatzen duten lanak dira, eta, beraz, funtsezkoa da egoera fisiko onean egotea.

Programa horiek kontratatzeke fasean aurkitzen dugun beste egoera garrantzitsu bat bateragarritasuna da. Agerian geratu da zenbait emakumek ezin dutela programetan parte hartu, uztartzeko arazoak dituztelako, batzuetan ez baitute laguntzen ahal dien gizarte-sarerik.

Programa horiek finantziazioaren arabera bereiz ditzakegu. Batzuk Lanbidek bakarrik finantzatzen ditu, beste batzuk Lanbidek finantzatzen ditu eta beste batzuk, berriz, Amurrioko Udalak.

Lehenengo multzotik proiektu pilotua izango litzateke, urriaren 22tik irailaren 23ra bitartean garatu zena. Programa horren bidez, 14 laguneko talde bati 710 orduko prestakuntza-programa eskaini nahi zitzaion lorezaintzari lotutako gaietan, eta hamar hilabeteko txandakako lan-kontratua. Asmoa da prestakuntzan ikasitako guztia lanpraktikan jartzea.

Bigarren taldekoak dira PECOS (Eskualdeko Enplegu Programak) eta COLVUS (Kolektibo Ahulak). Aiarako Kuadrillak eskatzen ditu programa horiek, Amurrioko Udalak Lanbideren deialdi arruntaren barruan egindako eskaerari jarraiki. PECOSak 2014az geroztik egiten dira, eta COLVUSek 2022an izan zuten lehen edizioa. Programa horiek, batez ere, hiriko mantentze lanei eskaini zaizkie. BEKOETAN bost kideko bi talde egoten dira, bata lorezaintzarako eta bestea igeltserotzarako. Hala ere, COLVUSen taldea 10 kidek osatu zuten, lorezaintza-lanak egiten. Azken horrek BEKOekiko desberdintasunak ditu. Lanaldiaren% 75eko kontratuak dira, zeharkako gaitasunetan prestatzeko 80 ordu eta banakako orientaziorako 10 ordu dituztenak. PECOS, berriz, prestakuntzarik eta orientaziorik gabeko lanaldi osoko kontratuak dira.

Azkenik, hirugarren taldean sartuko ditugu Amurrioko Udalak eta Sartu Arabak urtero sinatzen dituzten hitzarmenak, bazterketa-arriskuan dauden pertsonentzako enplegu-programak gauzatzeko. 2018ko, 2019ko, 2020ko eta 2021eko hitzarmenek lorezaintzako eta igeltserotzako lanak egin zituzten udalerrian. PECOSetan bezala, hauek ere udalerriko hiri-espazioak mantentzeko lan osagarriak dira. Programa bakoitzak 13 edo 14 kide izan ditu, beti bi langileren laguntzarekin. Programa horietan hezitzaile batek parte hartzen du.

2022an, programa jasoko duen biztanleria aldatzea erabaki da, aurreko programen onura jasotzen ez duten emakume asko baitaude. Programa honetan onuradun nagusiak izango dira, parte-hartzaileen %90 izango baitira. Orain arte jarraitutako gaia aldatzea erabaki da, pertsonak zaintzeko programa bultzatuz. Prestakuntza-aldi baten ondoren, 7 pertsona kontratatu dira 6 hilabetez, Amurrioko Udalak eskaintzen duen ELZren zerbitzuari laguntza osagarria emateko.

7.Taula. Enplegu programetan parte hartzen dutenak, sexuaren arabera. 2018tik 2022ra

	Emakumeak	Gizonak	Totala	% emakumeak
2018	7	17	24	29,20%
2019	12	12	24	50,00%
2020	13	13	26	50,00%
2021	8	15	23	34,80%
2022	18	24	42	42,90%

3.2.3 Amurrioko emakumeek lana lortzeko dituzten zailtasunak

Diagnostiko-prozesuan egindako lan kualitatiboan sakondu nahi izan da udalerriko emakumeek lana lortzea zailtzen duten elementuak zein diren. Aztertutako diskurtsoetatik, faktore hauek identifikatu dira:

- **Garraio publikorik** ez izatea arazo bat da lanera iristeko, beste eremu geografiko batzuetara joan behar denean.

"Amurriok oso berezitasun zehatzak ditu. Batzar administratiboak hirigunea inguratzen duten herrixka txikiak dira. Ezin da lanpostu batzuetara iritsi gidabaimenik ez dutelako edo autorik ez dutelako. Gainera, garraio publikoa oso mugatua da eremu horretan. Zaintzen esparruak oso txertatze ona du, baina langabezia arrazoi geografikoek lotutako eskaintza jakin batzuk eskuratzeko ezintasunak eragiten du. Egoitza asko udalerrietatik kanpo daude. Nola joaten naiz hara autorik ez badut?"
(Talde-elkarrizketa 1)

- Emakume migratuen kasuan, **erregularizazio falta** oztopo bat da enplegurako, eta, horrekin batera, **gatzelania ez jakitea**.

"Seme-alabak dituzten emakumeen arteko arazoa lan-baimenaren arazoa da, agian lan-baimena du eta lan egin dezake, baina ez du adingabeak zaintzen lagunduko dion gizarte-sarerik. Orduan, lana bilatzeko orduan, oso mugatuta daude. Batez ere bakarrik datozenek arazo hori dute. Ez dute laguntza-sarerik adingabeak zaintzen laguntzeko"
(3. elkarrizketa).

- **Emakume autoktonoen** artean, **ahulenak eskolatzeari utzi diotenak dira, oso gazteak izanik, eta agerian jartzen dute hezkuntzaren eta pobreziaren arteko harreman estua**. Hezkuntza eta pobrezia elkarri lotuta daude hainbat modutan, eta kalitatezko hezkuntzarako aukerarik ez izateak pobreziaren zikloa iraunarazten du maiz.
- Emakume gehienek beren gain hartzen duten **zainketa-lana** faktore garrantzitsua da prekarietateari dagokionez; izan ere, sare bat falta bada eta udalerrian enplegua sustatzeko garatzen diren programetarako sarbidea oztopatzen badu, eskola-orduetan soilik lor daitezke lanpostuak.

"Alde batetik, (emakumeak) oraindik ere emakumeon rola betetzen ari dira, eta horrek zaildu egingo du prestakuntza-baliabideak eskuratzeko edo lan-eskaintzak egiteko orduan. Seme-alaba txikiak dituzunean, lana eta lan prekariora egiteko prest zaude. Eta gero adinekoekin gauza bera gertatzen da. Zaila da zure zaintzaile-lana eta lan- edo prestakuntza-jarduera bateratzea, edo zirkulu horretatik pixka bat ateratzeko aukera planteatzea" (2. taldeko elkarrizketa)

"Bakarrik daudenak (emakume migratuak), gehienek oso modu prekarioran lan egiten dute orduka eta gehienetan kontraturik gabe. Garbiketa eta etxea, eta beti haurrak eskolan dauden orduetan" (4. elkarrizketa).

Azken gogoetak: ezkutuko ekonomia

Ezkutuko ekonomiaz⁷ ari garenean, esparru araututik kanpo egiten diren jarduera ekonomikoez ari gara. Lan mota honek ez du lan eskubiderik, soldata duinik, langileendako babesik eta ez du kotizazio, zerga, prestazio edo pentsioen sistemari laguntzen.

Eustat – Euskal Estatistika Erakundeak⁸ 2023an egindako azterlan baten arabera, urpeko ekonomiak sortutako Balio Erantsi Gordina (BEG) 6.214 milioi eurokoa izan zen 2020an Euskal Autonomia Erkidegoan, urte horretako Barne Produktu Gordinaren (BPG) %8,7.

Zenbatespen horiek Eurostaten metodologia eta Nazio Batuen Kontu Nazionalen Sistema erabiliz egin ziren, eta horrek oinarri sendoa ematen du nazioarteko estandarrak aztertu eta alderatzeko.

Ezkutuko ekonomia hainbat sektore ekonomikotan dago. Eraikuntzaren sektorea da urpeko jardueraren ehuneko handiena duena, hau da, 2020an jarduera osoaren %23,9. Atzetik datoz merkataritza, ostalaritza eta garraioa (%17,1), higiezin-jarduerak (%14,7), beste zerbitzu-jarduera batzuk (%14,1) eta jarduera profesionalak (%10,1).

Ezkutuko ekonomiari buruzko genero-ikuspegiko datu estatistikorik ez dugun arren, zenbait ikerketak adierazten dute eremu horretan gero eta feminizazio handiagoa dagoela. Izan ere, emakumeen enplegu-kategoria⁹ askok, hala nola etxeko lanak, familia-negozioetako familia-laguntzak, familia-ustategietako nekazaritza-lanak, besteak beste, informaltasun-tasa handiak dituzte.

Hainbat faktorek, hala nola ezkontzetako baterako tributazioak, alargun-pentsioak eta familia-laguntzen enplegu-erregimenak edo zainketa-erantzukizunek, ezkutuko ekonomian lana bilatzera bultzatu ditzakete emakumeak.

Ezkutuko ekonomiak emakumeen lan-prekarizazioan laguntzen du, eta ondorioak ditu haien independentzia ekonomikoan eta ongizate orokorrean. Beraz, garrantzitsua da arazo horri lan-merkatuan lan duina eta genero-berdintasuna sustatzen dituzten politiken bidez heltzea.

3.3 Gizarte-prestazioak

Atal honen helburua da udal mailan eskaintzen diren gizarte prestazioen hartzaileenganako begirada sakontzen eta zuzentzen jarraitzea. Horretarako, informazio hau ematen da:

- Amurrioko Gizarte Zerbitzuek egindako arreten azterketa, sexuaren, adinaren, jatorri geografikoaren eta eskatutako eskaera-motaren arabera, 2018an eta 2022an.

⁷ Emakunde (2021): Generoaren araberako eragina ekonomian

⁸ Txostena web orri honetan dago eskuragarri: : https://www.eustat.eus/elementos/se-estima-que-la-economia-sumergida-en-la-ca-de-euskadi-represento-un-87-del-pib-en-2020/not0020843_c.html

⁹ Emakunde (2021): Generoaren araberako eragina ekonomian

- Amurrioko Gizarte Larrialdietarako Laguntzaren eta Udalaren laguntza-espeditenteen titularrak diren pertsonen azterketa, sexuaren, jatorri geografikoaren eta adinaren arabera, bai 2018an bai 2022an.
- Amurrioko titularren kotizazio gabeko pentsioen profila aztertzea (2022)
- Diru-sarrera bermatzeko errentaren Amurrioko espediente aktiboen azterketa, osagarrien eta sexuaren, adinaren eta jatorri geografikoaren arabera.
- Oinez programaren onuradunen profilaren azterketa - Arriskuan eta gizartean bazterturik dauden kolektiboak landa-ingurunean sartzeko zerbitzua.

Ikusten dugunez, atal honek ez ditu zehatz-mehatz aztertu nahi eskura dauden prestazio guztiak, baizik eta, batez ere, ugalketaren esparrutik baliabide nahikorik lortzen ez duten pertsonen zuzendutakoak.

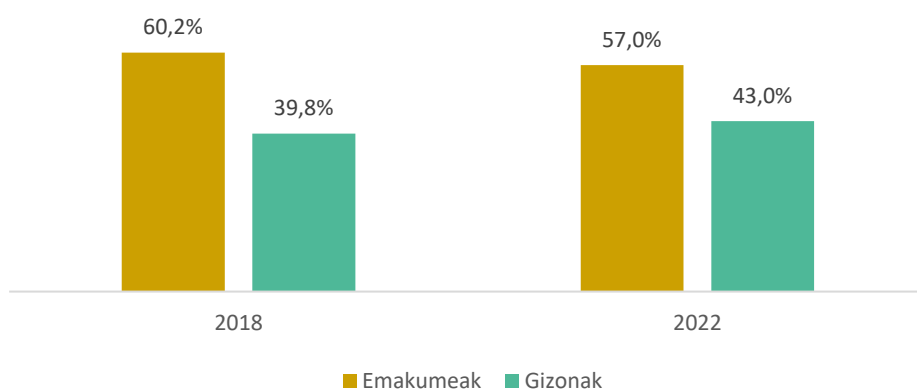
3.3.1 Amurrioko Udaleko gizarte-zerbitzuetara sartzan diren pertsonen profila eta eskaera nagusiak

Udaleko gizarte-zerbitzuetara hurbiltzen diren pertsonen profila eta eskatzen duten eskaera-mota ezagutzea funtsezkoa da diagnostiko honetarako; izan ere, pertsonen, familien eta/edo taldeen ongizatea sustatzea du helburu, baita mendekotasun-, zaurgarritasun-, babesgabetasun- eta larrialdi-egoerak prebenitzea ere. Beraz, prekaritate ekonomiko eta/edo sozialeko egoeran daudenen hurbileko sail bat da, eta zerbitzu horretara gehien jotzen dutenen profila sakonago ezagutzeak udalerriko emakumeek bizi ditzaketen arrisku-egoerak murrizteko estrategiak identifikatzen lagun diezaguke.

Diagnostiko honetarako bildutako datuek erakusten dute, lehenik eta behin, Amurrioko Gizarte Zerbitzuek 827 pertsonari eman ziotela arreta 2018an; 2022an, berriz, kopuru hori 1082koa izan zen. Igoera hori gertatu da 2022an baliabide horretara lehen aldiz jotzen duten pertsonen beharren hasierako balorazioa egin delako. 2018an ez zen hasierako balorazio hori egin, eta, beraz, espediente aktiboak gehitu egin dira.

Sexuaren arabera, batez ere emakumeei eman zaie arreta, eta 2018tik 2022ra bitartean % 3 jaitsi da, baina beti % 57ko edo hortik gorako ordezkari izan du.

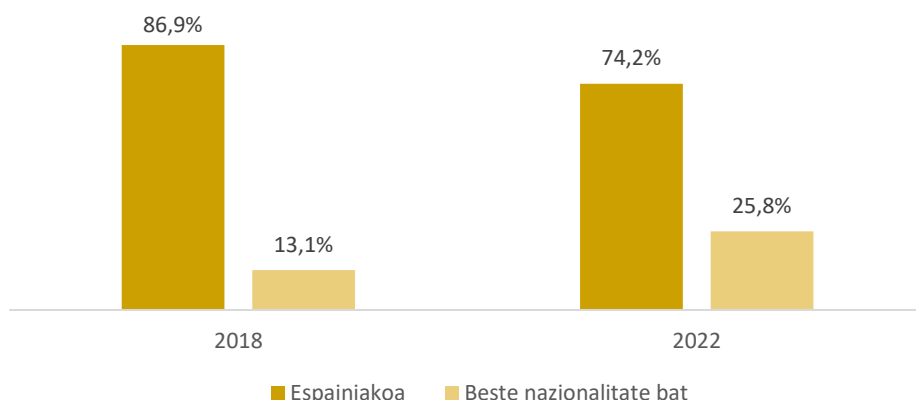
10.Grafikoa. Amurrioko Gizarte Zerbitzuek irekitako espeditenteen bilakaera, sexuaren arabera (2018 eta 2022)

Jatorri geografikoari dagokionez, azpimarratu behar da migratutako biztanleria nabarmen hazi dela: 2018an Gizarte Zerbitzura etorri diren pertsonen %15 izatetik 2022an %22 izatera igaro da.

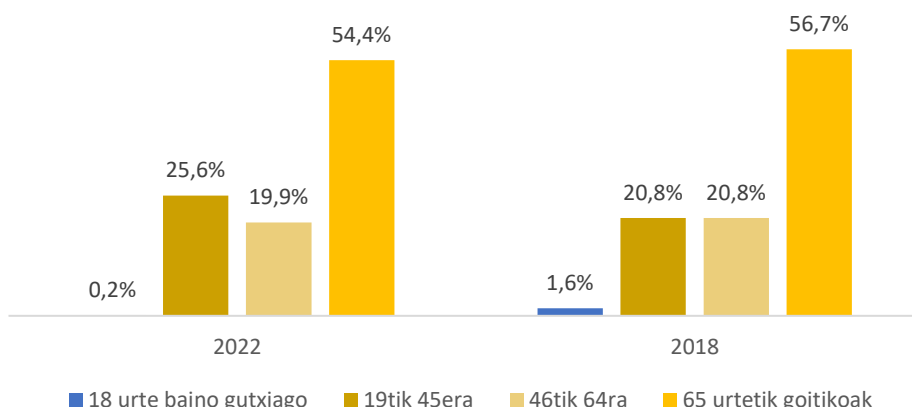
Emakumeen egoera beren jatorri geografikoaren arabera berariaz aztertzen denean, ikusten da %12 baino gehiago hazi dela Gizarte Zerbitzuetara joatea eskatu duten beste nazionalitate batzuetako emakumeen artean. Talde horrek %13,1eko hazkundera izan du 2018an, eta %25,8koa 2022an. Horrek esan nahi du udalerrian emakume migratuek bizi duten prekaritate-egoera handitu egin dela, erregularizazio-prozesuan dituzten zailtasunek edo enplegu duina lortzeak larritu egin baitute, besteak beste.

11.Grafikoa. Amurrioko Gizarte Zerbitzuek emakumeei irekitako espedienteen bilakaera, jatorri geografikoaren arabera (2018 eta 2022)

Emakumeen adinari dagokionez, bi urte horietan, kasuen %54 baino gehiago 65 urtetik gorako emakumeak dira. 2018tik 2022ra, handitu egin da 19 eta 45 urte bitarteko emakumeen proportzioa.

12. grafikoa. Amurrioko Gizarte Zerbitzuek emakumeei irekitako espedienteen bilakaera, adinaren arabera (2018 eta 2022)

Hona hemen 2018an eta 2022an Gizarte Zerbitzuetara hurbildu diren emakumeen eskariak, nazionalitatearen arabera. Azterketa hau egin da jatorri geografikoaren arabera bereizitako beharrak identifikatzeko. Azterketa horretan oinarrituta, hau esan dezakegu:

- Espainiako nazionalitatea duten emakumeen kasuan, ikusten da, bai 2018an bai 2022an, Gizarte Zerbitzuei egindako eskaerek mendekotasun-egoerekin zerikusia dutela nagusiki: ELZ – Etxez Etxeko Laguntza Zerbitzua, gizarte-prestazioak (LPE, PECEF, PEVS), mendekotasun- edo ezintasun-egoeren berrikuspena eta bonotaxia, besteak beste.

Hurrengo kapituluan, mendekotasun-egoeran dauden pertsonak udalerrian dituzten baliabideetarako sarbidea aztertuko dugu. Hala ere, datu horiek bat datoz dokumentu honetako "demografia-joerak" atalean emandako informazioarekin. Bistan denez, nazionalitate espainiarra duten emakumeen artean, mendekotasun-egoeran dauden 65 urtetik gorakoak dira nagusi, bai eta, oro har, mendekotasuna duten pertsonak beren kargura dituzten emakumeak ere.

- Beste nazionalitate batzuetako emakumeei dagokienez, gizarte-bazterketako egoerei lotutako baliabide ekonomikoak lortzeko eskaerak nagusitzen direla ikusten dugu, hala nola gizarte-larrialdietarako laguntzak, udal-laguntzak edo Oinez programa.

Diagnostiko horretarako egindako lan kualitatiboan, Udaleko Gizarte Zerbitzuetako profesionalen ikuspegia sartu zen, baliabide horretara gehien hurbiltzen diren eta egoera ahulagoan dauden emakumeen profiei buruz kontsulta egin baitzieten. Garrantzitsua da nabarmentzea ez dela orokortu nahi, prekarietatea sor dezaketen hainbat egoera daudelako, bi profil espezifiko nabarmendu ziren:

- **Emakume migratuak**, batez ere Latinoamerikakoak, baliabide ekonomikoak eta etxebizitza eskatzen dituztenak.
- Mendekotasun-egoeran dauden eta zaintzari laguntzeko beharra duten **senideei seme-alabak edo hurbilekoak**

3.3.2 Gizarte-prestazioak jasotzen dituzten Amurrioko herritarren profila

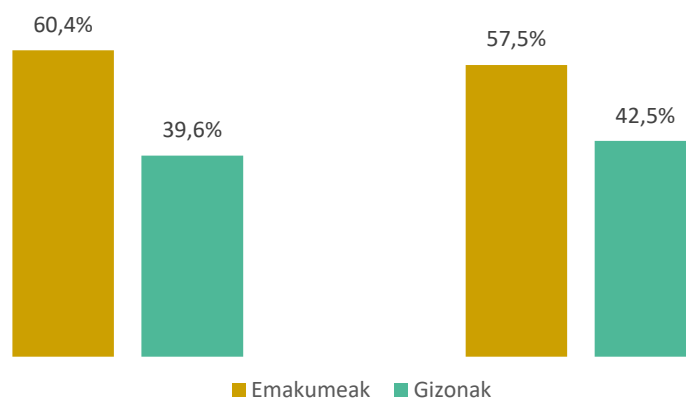
Gizarte-larrialdietarako laguntzak

Amurrioko Udaleko Gizarte Zerbitzuek honako datu hauek eman dituzte, besteak beste, **gizarte-larrialdietarako laguntzetatik hasita**. Diru-laguntza ekonomiko horiek gastu bereziei aurre egiteko (alokairua, etxebizitza mantentzea, altzariak, energia, etab.) baliabide nahikorik ez duten pertsonentzat dira:

- Espediente irekien kopurua handitu egin da: 2018ko 101etik 2022ko 120ra igaro da.
- Aipatutako bi urteetan, irekitako espediente gehienak emakumezkoak izan dira, %57tik gorako proportzioan.
- Jatorri geografikoari dagokionez, beste nazionalitate batzuetako emakumeei irekitako espedienteek prestazio hori jaso zuten emakume guztien %41 ordezkatzen dute 2018an, eta 2022an %56,5era iritsi ziren. Gizon migratu hartzaileei irekitako espedienteek ere gora egin dute pixkanaka: 2018an onuradun izan ziren gizon guztien %32,5 eta 2022an %70,6 izan ziren.

- Azkenik, nabarmentzekoa da espainiar nazionalitatea duten emakumeen batez besteko adina 52,7 urtekoa dela 2022an; beste nazionalitate batzuk dituzten emakumeen kasuan, berriz, 45 urtekoa.

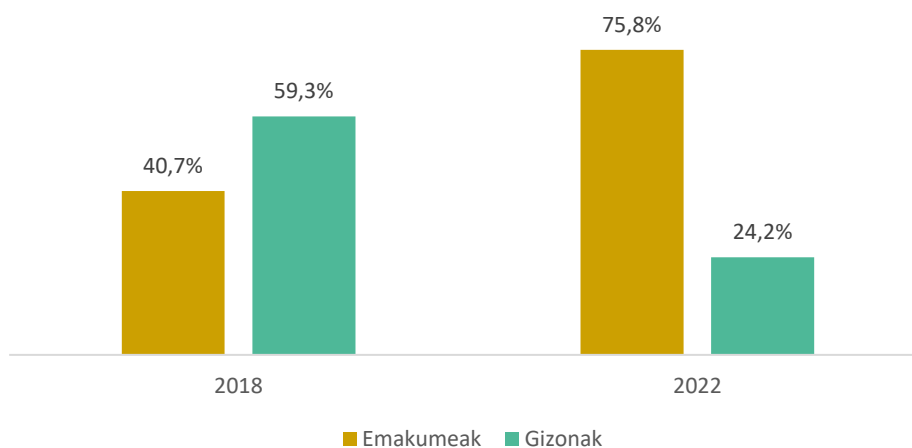
13. grafikoa. Gizarte-larrialdietarako laguntzen espediente irekiak, sexuaren arabera. Iturria: Amurrioko SS (2018 eta 2022)

Behar egoeretarako udal laguntzak

Premia-egoeretarako udal-laguntzei dagokienez, aztertutako datuek erakusten dute emakumeei irekitako espedienteek gora egin dutela pixkanaka: 2018an, %40 ziren, eta 2022an, %75,8. Kasu horretan ere, beste nazionalitate batzuetako emakumeei irekitako espedienteek erreferentziako bi urteetan onuradun izan diren emakumeen % 80 baino gehiago hartzen dute. Beste nazionalitate batzuetako emakumeen batez besteko adina 2022an dago, 41,7 urtean; nazionalitate espainiarra dutenen batez besteko adina, berriz, 61 urtekoa da.

14. grafikoa. Udalaren laguntzak jasotzen dituzten pertsonak, sexuaren arabera. Iturria: Amurrioko SS (2018 eta 2022)

Orain arte aztertutako datuen arabera, Amurrioko emakumeak egoera ekonomiko kaskarrean daude. Talde horretan, batez ere emakume migratuak nabarmentzen dira, batez beste 41 urte dituztenak, enplegu duina lortzea zailtzen dieten berariazko erronkei aurre egin behar dietenak. Erronka horien artean daude, besteak beste, erregularizaziorik eza, hizkuntza ez ezagutzea, zainketa-erantzukizunak edo gizarte-sare sendoa ez izatea.

Era berean, nabarmentzekoa da 52 urtetik gorako emakume autoktonoen taldea, zeinek ere aurre egin behar baitiete ekonomiaren eta lanaren egonkortasunari dagokionez.

Kotizazio gabeko pentsioak

Kotizazio gabeko pentsioak prestazio ekonomikoak dira, eta, behar babesgarrian egon arren, legez ezarritako baldintzetan irauteko baliabide nahikorik ez duten pertsonen ematen zaizkie, nahiz eta inoiz kotizatu ez duten edo kotizaziopeko prestazioak lortzeko behar adina denbora ez duten. Modalitate honen barruan, **baliaezintasuneko eta erretiroko** pentsioak daude.

Amurrioko Udaleko Gizarte Zerbitzuek 2022rako emandako datuen arabera, emakumeek erabiltzen dute gehien baliabide hori. Zehazki, 3 emakumek - batez beste 55 urtekoek - (bi espainiar nazionalitatekoak) eskatu zuten baliaezintasun-pentsioa; eta beste 5ek - batez beste 72,2 urtekoek - erretiro-pentsioa.

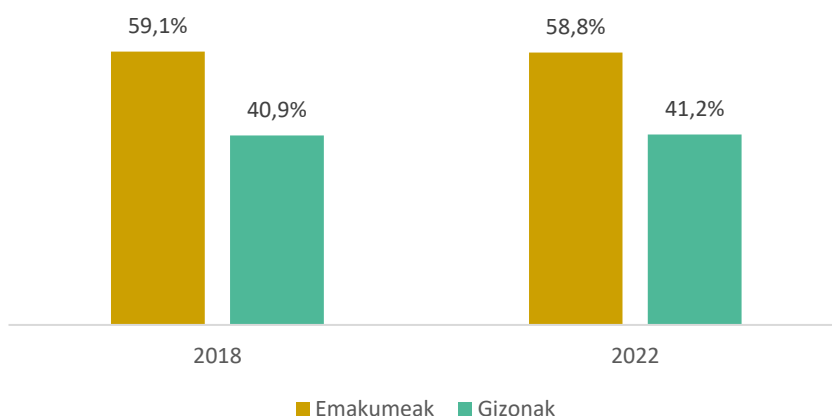
Diru-sarrerak bermatzeko errenta

Diru-sarrerak Bermatzeko Errenta (DBE) hileko prestazio ekonomikoa da, baliabiderik ez duten edo, baliabiderik izan arren, oinarritzko beharrak betetzeko nahikoak ez diren pertsonentzat. Lanik gabeko pertsonak izan daitezke, baliabide gutxiko langileak, pentsiodunak eta bestelako pentsioak jasotzen dituztenak, besteak beste.

Kasu batzuetan, DSBEk Etxebizitzako Gastuak Osatzeko Prestazioa (EPO) barne har dezake, ohiko etxebizitzaren alokairu-gastuei aurre egiteko laguntza.

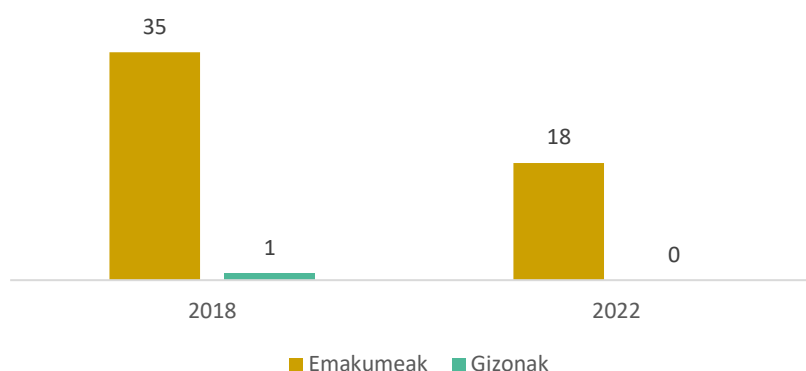
Lanbidek emandako datuen arabera, 2018ko abenduaren 31n, 232 espediente aktibo erregistratu ziren Amurrion bizi diren pertsonen diru-sarrerak bermatzeko errentaren inguruan. Kopuru hori 187tik 2022ko abenduaren 31ra jaitsi zen. Bi urte horietan, Amurrion irekitako espedienteen %59 emakumeentzako izan ziren.

16. grafikoa. Amurrioko egoiliarren diru-sarrerak bermatzeko errentaren espediente aktiboak, sexuaren arabera. 2018ko abenduaren 31 eta 2022ko abenduaren 31. Iturria: Lanbide

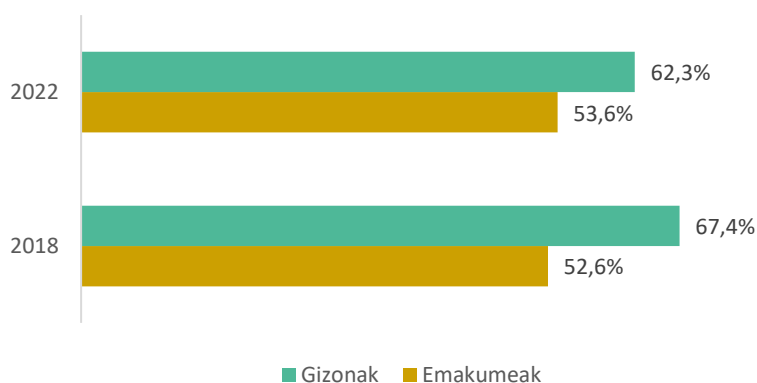
2018an, Amurrioko emakumeen DBEen espediente aktiboen %25,5ek Guraso Bakarreko Etxeen osagarria barne hartzen zuten, hau da, 35 kasu. Hala ere, ehuneko hori %16,4ra jaitsi zen 2022an, 18 espedienterekin. DBEak jasotzen dituzten emakumeak buru dituzten guraso bakarreko etxeen kopurua nabarmen jaitsi den arren, oraindik ere alde handia dago gizonetzkoak buru dituzten guraso bakarreko etxeen aldean, ondoko grafikoan ikus daitekeenez:

17. grafikoa. Amurrioko egoiliarren guraso bakarreko etxeko osagarria duten diru-sarrerak bermatzeko errentaren espediente aktiboak, sexuaren arabera. 2018ko abenduaren 31 eta 2022ko abenduaren 31. Iturria: Lanbide

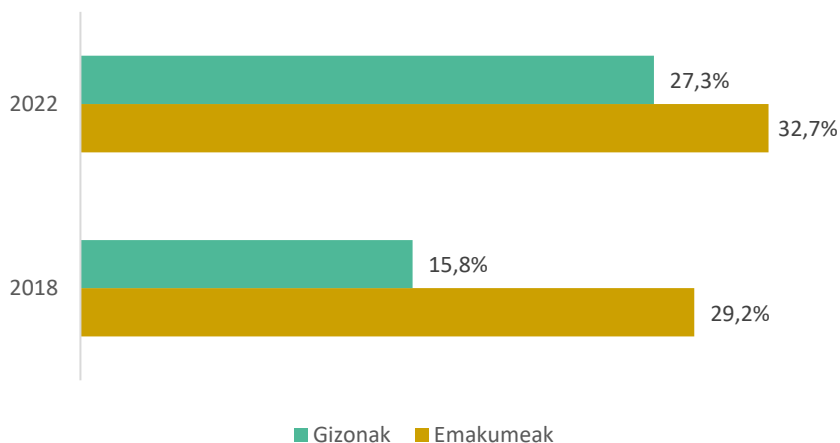
Diru-sarrerak Bermatzeko Errentaren (DBE) Amurrioko etxebizitza-osagarriarekin aktibo dauden espedienteek dagokienez, 2018. eta 2022. urteetarako aztertutako datuek adierazten dute emakumeen espedienteen %52 baino gehiagok eta gizonen espedienteen %62 baino gehiagok osagarri hori barne hartzen dutela. Emaizta horiek erakusten dute prekarizazio-maila nabarmena dagoela bi sexuetan, udalerriko etxebizitza-gastuei aurre egiteko baliabideak lortzeari dagokionez. Hala ere, azpimarratu behar da, testuinguru horretan, gizonak emakumeek baino prekarizazio-maila handiagoa dutela.

18. grafikoa. Amurrioko egoiliarren etxebizitza-osagarria duten diru-sarrerak bermatzeko errentaren espediente aktiboak, sexuaren arabera. 2018ko abenduaren 31 eta 2022ko abenduaren 31. Iturria: Lanbide

Azkenik, adinari dagokionez, nabarmena da Diru-sarrerak Bermatzeko Errentaren (DBE) espediente aktiboen ehuneko handia Amurrion, 60 urtetik gorakoei dagokiena. 2022an, emakumeen espediente guztien % 33 eta gizonen espediente guztien % 27 dira.

19. grafikoa. Amurrion bizi diren 60 urtetik gorako pertsonen diru-sarrerak bermatzeko errentaren espediente aktiboak, sexuaren arabera. 2018ko abenduaren 31 eta 2022ko abenduaren 31. Iturria: Lanbide

3.3.4 Oinez programa

Oinez – Gizarte-bazterkeriako eta arrisku-egoeran dauden kolektiboak landa-ingurunean txertatzeko zerbitzua Arabako Foru Aldundiak diruz lagundutako zerbitzua da, eta LEHIA-ALAVA elkarteak kudeatzen du. Lehen eta Bigarren Mailako Arretako Gizarte Zerbitzuetan arreta jasotzen duten pertsonen zuzenduta dago, gizarteratze eta/edo laneratze prozesu batean parte hartzen badute eta: i) gizarte-bazterketako egoera edo arriskuaren **diagnostikoa** badute (gizarte-langilea); ii) **lan-merkatutik urrun** badaude; eta iii) **banakako laguntza** malgua behar badute.

Zerbitzu hau balio anitzeko gunea da, Aiarako eremuan arrisku edo gizarte bazterketako egoeran dauden pertsonak sartzea sustatzen duena. Ezaugarri hauek ditu:

- Arreta zerbitzu bat denbora luzatuan.
- Laguntza pertsonalizatua ibilbidea garatzeko
- Gizarte-, hezkuntza- eta/edo gizarte-laguntza: lanbide-, hezkuntza- eta gizarteratze-jarduerak.
- Eskakizun txikia, ertaina edo handia, pertsonen Banakako Arreta Planean adierazitakoaren arabera.

Zerbitzuaren **helburuak** hauek dira:

- Gizarteratzea sustatzea, arriskuan edo/eta gizartean bazterturik dauden pertsonentzako enplegarritasuna eta zerbitzu pertsonalak eta harremanetakoak hobetuz, bizitzako arlo guztietan emakumeak eta gizonak dauden egoerak kontuan hartuta.

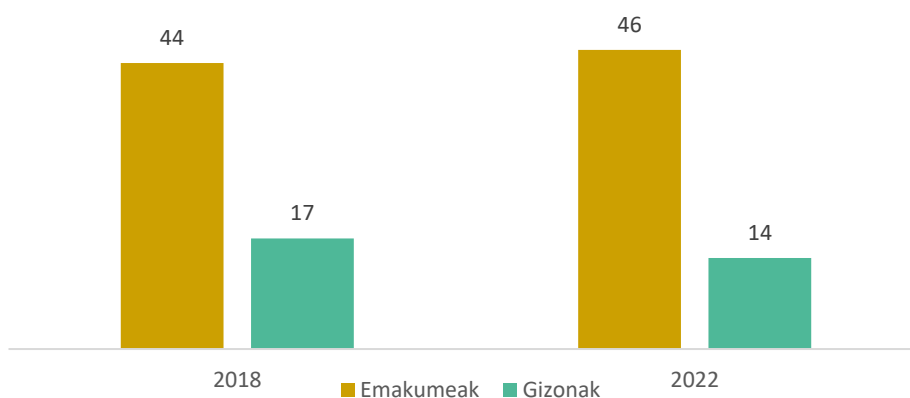
- Gizartearen parte-hartzea, genero-ikuspegia txertatzea eta eragile, erakunde, elkarte eta pertsona guztien konpromisoa sustatzea, gizarteratze eta laneratzea eta erabiltzaileen autonomia sustatzeko.

Programak bi **tresna** ditu:

- 1) **Akonpainamendua:** banakako ibilbide bat egitea, beharren arabera helburuekin, kalteak hobetzeko eta/edo murrizteko aukera emanez. Pertsonaren garapen eta gaitasunetara bideratua.
- 2) **Gailuak:** jarrera, ezagutza eta trebetasun erabilgarriak lortzeko edo garatzeko trebakuntza-jarduerak abiaraztea. Prestakuntzako taldekako espazioak dira, eta gaitasun soziopertsonalak, okupazionalak eta lanaren aurrekoak hartzen dituzte.

Amurrioko Udaleko Gizarte Zerbitzuek emandako datuen arabera, programa honen onuradun nagusiak emakumeak dira, %70etik gorako proportzioan, bai 2018an bai 2022an.

20. grafikoa. Oinez programako parte-hartzaileak, sexuaren arabera (2018 eta 2022)

Parte-hartzaileen jatorri geografikoari dagokionez, gehienak migratzaileak dira. 2018an eta 2022an, gehienak Marokotik edo Saharatik etorri ziren, baina 2022an asko handitu ziren Latinoamerikatik etorritako pertsonak, batez ere Perutik eta Kolonbiatik etorritakoak.

Parte hartzen duten emakume migratuen batez besteko adina 38,2 da 2018an, eta 43,7 urtekoa 2022an. Batez besteko adinaren igoera hori Latinoamerikako 50 urtetik gorako emakumeak 2022an programan sartzearen ondorioa da.

8. taula. Oinez programako parte-hartzaileak, sexuaren eta jatorri geografikoaren arabera (2018 eta 2022)

	Emakumeak		Gizonak		Totala
	Espainia	Beste herrialde batzuk	Espainia	Beste herrialde batzuk	
2018	6,6%	65,6%	8,2%	19,7%	100,0%
2022	6,7%	70,0%	8,3%	15,0%	100,0%

3.4 Etxebizitza

European Anti-Poverty Network (EAPN) Europako Batasuneko kide diren herrialdeetan pobreziaren eta gizarte-bazterketaren aurka lan egiten eta borrokatzen duten gizarte-erakundeen Europako plataforma da. EAPNren helburua da pobrezia eta gizarte-bazterketa pairatzen duten pertsonen beren eskubideak eta betebeharrak erabiltzen uztea, eta haien isolamendua eta egoera haustea. Bi gai horiek Europar Batasuneko eztabaida politikoen erdian kokatzea da helburu nagusia.

Hori horrela, EAPN-IHK urtero aurkezten du "Pobreziaren Egoera" txostena. Horren bidez, Espainiako eta autonomia-erkidegoetako pobreziaren eta gizarte-bazterketaren adierazleen segimendu sakona eta ebaluazio zehatza egiten da.

Txostenak aztertzen dituen adierazleen artean etxebizitza dago, eta 2022an¹⁰ argitaratutako txostenean nabarmentzen da etxebizitza eskuratzea giza eskubide gisa ulertu behar dela. Gainera, nazioarteko hainbat dokumentutan jasota dago, hala nola Espainiako Konstituzioaren 47. artikuluan, Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalaren 25. artikuluan eta Ekonomia, Gizarte eta Kultura Eskubideen Nazioarteko Itunaren 11. artikuluan.

Arestian aipatutako txostenaren arabera, Espainiako lurraldeak etxebizitza esanguratsu baten arazoa du, etxebizitza duinak lortzeko borrokatzen diren milioika pertsonarekin. Legeria eta politika publiko egokirik ezak eta etxebizitza merkatuko ondasun gisa hartzeak espekulazioari laguntzen diote. Halaber, etxebizitza eskuratzeko aukerarik ez izateak eragina du bizi-kalitatean, emantzipazioan eta jaiotza-tasan. Egoera kritikoagoa da etxerik gabeko pertsonentzat, 2022an 28.552 lagun bizi izan baitziren. Etxebizitza Eskubideari¹¹ buruzko maiatzaren 24ko 12/2023 Legea onartu berri den arren (etxebizitza publikoan aurrerapenak, etxegabetzeen aurkako babesa eta alokairuak mugatzeko mekanismoak barne), administrazio publikoak ez du erabat bermatzen haren babesa.

Euskal Autonomia Erkidegoko egoera espezifikoari eta etxebizitzaren eta pobreziaren arteko loturari dagokienez, txostenean¹² funtsezko puntu hauek nabarmentzen dira:

- **Etxebizitza- eta pobrezia-gastuak:**

- EAEko biztanleriaren %6,6k bere errenta erabilgarriaren %40tik gorako etxebizitza-gastuak ditu.
- Pobrezia-egoeran dauden pertsonen kopurua %42,6ra iristen da.
- Pobrezia-egoeran dauden pertsonen %37,6k errentaren erdia baino gehiago gastatzen du etxebizitzan, biztanleria osoaren %5,6rekin alderatuta.

¹⁰ AROPE 2022 txostena. Pobreziaren egoera. Eskuragarri hemen:

<https://www.eapn.es/estadodepobreza/index.php>

¹¹ Maiatzaren 24ko 12/2023 Legearen testu osoa esteka honetan kontsulta daiteke:

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2023-12203>

¹² AROPE 2022 txostena. Pobreziaren egoera. Euskal Herria. Eskuragarri hemen:

<https://www.eapn.es/estadodepobreza/ARCHIVO/documentos/informe-ARPE-2022-pais-vasco.pdf>

- **Adingabeak dituzten etxeen gaineko eragina:**
 - Adingabeak dituzten etxeak gehiago dira etxebizitzan gastu handia izateko joera dutenak (% 40 baino gehiago).
 - 2021ean, adingabeak zituzten etxeen % 8k, gutxienez, beren errentaren % 40 gastatu zuten etxebizitzan; 2020tik % 11 hazi zen.
- **Etxebizitzan lekurik ez izatea:**
 - EAEko biztanleen %3,7 espazio gutxiko etxebizitzetan bizi da.
 - Kopuru hori %13,5ekoa da pobrezia-egoeran dauden pertsonen kasuan, eta pandemiaren urtean hazkunde nabarmena izan du (%2,5etik %13,5era).
 - La falta de espacio afecta más a los hogares con niños, niñas y adolescente con una tasa del 6,7% en 2021, en comparación con el 1,1 % en otros hogares.

Laburbilduz, etxebizitzak eta horri lotutako kostuek eragin nabarmena dute EAEko pobrezia-egoeran eta arriskuan, bereziki diru-sarrera txikiagoak dituzten etxeetan eta haur edo nerabeekin. Etxebizitzan tokirik ez izatea ere arazo gehigarri bat da, pandemiaren urtean larriagotzen dena.

Diagnostiko honetarako egindako landa-lan kualitatiboan **sakondu egin da Amurrioko udalerriko etxebizitzaren eta pobrezia-egoeraren arteko loturan**. Hona hemen aipatu diren arazo nagusiak:

- **Galdetutako pertsona guztiek etxebizitza-eskaintza eskasa eta alokairu- eta/edo erosketa-prezio altuak aipatu dituzte. Egoera horrek biztanleria osoari eragiten dio, nahiz eta argi identifikatzen den etxebizitza faltak zer eragin duen gizartean baztertuak izateko arriskuan dauden pertsonen artean, hala nola pertsona migratuen artean, eta kolektibo horren barruan, beren kargura seme-alabak dituzten emakume migratuen artean:**

"Hemen etxebizitzaren prezioa 600/650 €izan daiteke. Altua da, baina hiri berean 800 €edo gehiago dira. Atzerritarrentzat erabateko arazoa da. Bertakoentzat, gutxiago, baina baita ere. Prekarietatearen gaiaren barruan, etxebizitzaren gaia funtsezkoa da" (3. taldeko elkarrizketa)

"Gero eta etxebizitza gutxiago dago; izan ere, etxebizitza horien jabeak gero eta gehiago askatzen ari dira, eta saldu egiten dituzte. Gainera, etxebizitza horietako bat erostera iristea oso zaila da eskatzen dizutenagatik" (4. elkarrizketa)

"Amurrioren zerbait orokorra dela uste dut. Arazo bat da pertsona guztientzat, baina atzerritar gehiago bazara. Eta gizarte-laguntzak kobratzen badituzu ere bai. Gizarte-laguntzak kobratzea ez da etxebizitza bat izateko bermea. Beti da isatsari hozka egiten dion merlenka. Etxebizitzaren gaia izugarritzako arazoa da. Gero, etxebizitza duzunean, zure dirusarrera gehienak, etxebizitzaren gaian murgiltzen dira. Beraz, erabateko prekarietatea eragiten du" (Taldea-elkarrizketa 3)

"Bai bakarrik datozen emakumeenak, bai seme-alabekin datozenak, baliabide ekonomikoez gain, etxebizitzaren arazoa dute. Amurrioren asko kostatzen da etxebizitza lortzea." Alde horretatik, oso modu desegokian bizi dira, edo ahal

duten bezala sartzen dira familiako enxeetan. Beste batzuk pisu berean" (2. elkarrizketa)

"Jende migratuak, eta batez ere arabiarra bada, ez du etxebizitza eskuratzeko aukerarik. Zuzenean ez diete alokatzeko ematen. Eta amesgaiztoa da; ezin baduzu etxebizitza bat alokatu, ezin zara erroldatu. Alde horretatik, interesgarria izan liteke gizarte-erroldatzea. Hala, pertsona migratuentzat, errolda batean sartzeko aukera izateak haien egoera erregularizatu ahal izatea dakar" (1. taldeko elkarrizketa)

- **Arestian aipatu dugun alokairuko eta kostu handiko etxebizitzaren eskaintza urriak bat egiten du atzerriko familia bati jabetza bat alokatzeak sortzen duen mesfidantzarekin.**

"Askotan, zu joan egiten zara, eta zu zeu zara pixka bat, esaten dizute ez duzula etxebizitzarik eta bai beste pertsona bat. Denetarik dago. Higiezin agentziak talde jakin batzuei alokatu nahi ez dizkieten jabeak direla esaten dute. Uste dut arrazakeria pixka bat dagoela" (2. elkarrizketa)

- **Elkarrizketetan argi eta garbi azaldu den beste elementu bat etxebizitzaren egokitzapen okerrarekin lotuta dago. Horrek, nagusiki, pobrezia-egoeran dauden eta ardurapean seme-alabak dituzten pertsonen enxeetan eragiten du.**

"53 metro dituela dioten etxe txikia da, baina nik ezetz uste dut. Gainera, oso gaizki banatuta dago. Nire semearen gela, adibidez, 2 x 2,30 m da. Hormatik paretara doan ohea, armairu bat eta dagoeneko. Gelak, oro har, oso txikiak dira. Sukaldetik gela guztietara sartzen da. Nire seme-alabek ikasteko eremua eta egoteko eremua. Ez dago lekurik. Etxea gauzaz beteta daukat, ezin da ibili ere egin" (6. elkarrizketa)

"Etxebizitzaren prezioaz gain, baldintza guztiak betetzen dituen etxebizitza izatea da arazoa. Adingabeen gaiari dagokionez ere, etxebizitza egoera onean edukita, ikaskideek bezala eskolatzeko aukera dutela (3. taldeko elkarrizketa).

- **Egindako elkarrizketetan, 65 urtetik gorako emakumeei eragiten dieten arazoak sakontzeko aukera ere izan da. Kasu honetan, arazoak eraikinen eta etxebizitzaren irisgarritasun faltarekin eta etxebizitza horiek adineko pertsonen errealitateara egokitzeko baliabide ekonomikorik ezarekin lotuta daude:**

"Askotan gertatzen dena da adineko pertsonen etxea ordainduta dutela, baina etxea ez dagoela bizi duten errealitate berrira egokituta. Agian komunera sartu behar dute eta ateen markoek ez dute uzten. Etxebizitzak dituzten diru-sarreraren arabera egokituko dira. Ia laguntzarik ez dago horretara bideratuta, eta estaltzen dutena oso gutxi da". (Taldeko elkarrizketa 2)

"Kanpoaldea, ingurutzaila eta hori guztia birgaitzeko lanei dagokienez, gu orain ikusten ari gara. Amurrioren birgaitze integraleko hainbat proiektu ditugu, eta kontua da, finantziarioa izan arren, ez dela gauza bera 40 urteko pertsona bati esatea 50.000 euro askatu behar dituela, finantziario-eraztasunak ematen dizkigula eta pixkanaka ordaintzen ari zarela. Baina 83 urte badituzu eta, gainera,

500 euroko pentsioa baduzu, komunitateak obra egitea erabakitzen duen beldurrez bizi zara” (Talde-elkarrizketa 2).

3.4.1 Azken gogoetak: etxebizitza-eskubidea Euskadin¹³

2023ko urriaren 10ean, Gobernu Kontseiluak **Euskadin etxebizitzarako eskubide subjektiboa** arautzen duen dekretua onartu zuen.

Dekretu honen helburua da Etxebizitzarako Eskubide Subjektiboa aitortzeko betekizunak, baldintzak eta prozedurak arautzea, eta aukera ematea alokairuko etxebizitza sozial bat edo prestazio ekonomiko bat eskuratzeko merkatu librean errentamendu bat ordaintzeko.

Eskubide hori lortzeko, beharrezkoa da adinez nagusia izatea, Euskadin urtebetez benetan bizi izatea, etxebizitzarik ez izatea, Etxebiden izena emanda egotea eta diru-sarreraren mugak betetzea. Muga horiek gorantz berrikusi dira eta Diru-sarrerak Bermatzeko eta Gizarteratzeko Euskal Sistemaren Legean ezarritakoekin parekatzen dira.

Dekretuak Etxebizitzako Gastuak Osatzeko Prestazioa (EPO) eta Etxebizitzako Gastuak Osatzeko Prestazioa (BPB) bateratzen ditu, eta BPBra automatikoki sartzeko aukera ematen die indarraldia amaitzean EPB jasotzen dutenei.

Halaber, Etxebizitzarako Eskubide Subjektiborako sarbidea ezartzen zaie gutxieneko diru-sarrera eta gizarte-larrialdietarako laguntzak jasotzen dituzten pertsoneri.

Salbuespen batzuk ezarri dira eskubide hori eskatzeko, hala nola, gutxieneko bizigarritasun-baldintzak ez izatea, azalera nahikoa ez izatea, beste ezkontide bati erabilera eskusiboa esleitzea banantze- edo dibortzio-prozesu baten ondoren, eta adinekoentzako edo mugikortasun murriztua dutenentzako irisgarritasun-eza.

Esan dezakegu, beraz, dekretua aurrerapauso garrantzitsua dela Euskal Autonomia Erkidegoan etxebizitza-eskubidea babesteko, eta gehien behar dutenei etxebizitza eskuratzeko aukera ematen diela.

Hala ere, **denboran zehar aztertu beharko da eskubide hori gehien eskuratzen duten pertsonen profila**, azterketa honetan identifikatu ditugun emakumeen prekarietate-egoera kontuan hartuta, batez ere, **ardurapean ondorengoak dituzten emakume bakarrenak, 65 urtetik gorako emakumeenak eta jatorri migratuko emakumeenak**.

¹³ Atal hau web orri honetan kontsultatutako edukiaren arabera egin da:
<https://www.irekia.euskadi.eus/es/news/88654>

4.KAPITULUA. POBREZIAREN ZAINKETA ETA FEMINIZAZIOA

Azken urteotan, autonomia pertsonalik gabeko populazioa zaintzeko kontzientzia handiagoa sortu da, eta agerian geratu da gero eta premia handiagoa dagoela arazo horri familia-eremutik haratago heltzeko. Mediterraneoko beste herrialde batzuekin bat etorriz, Espainiak ongizate-eredu "famiariatsua" du, eta, eredu horretan, famiiek hein handi batean beren kideen¹⁴ ongizatea lortzeko ardura hartuko dutela espero da. Hala ere, familia arreta- eta zainketa-hornitzaile nagusia dela onartzen den arren, Espainia azken lekua da Europar Batasuneko hamabost herrialdeen artean, BPGari¹⁵ dagokionez, famiari laguntzeko gizarte-gastuari dagokionez.

Literatura espezializatuak mendekotasuna duten pertsonak beren famiia- eta gizarte-ingurunean mantentzea gomendatu ohi duen arren, gero eta ahots gehiagok oharatzen dute zaintzaileek "aukera-kostu" handia dutela ordaindu gabeko lan hori beren gain hartzean. Zenbait faktorek, hala nola biztanleriaren zahartze azkarrak edo bizi-itxaropena luzatzeak, lagundu egiten dute zainketa-beharrak etengabe handitzen. Hala ere, Espainiako ongizate-eredua zaintzarako sistema informalean oinarritzen da nagusiki.

Agintari publikoek gero eta kezka handiagoa adierazten dute famiiek mendekotasun-beharrak asetzeko gaitasun txikiagoa izan dezaketelako, batez ere emakumeak lan-merkatuan sartzen direnean eta, ondorioz, zaintzarako dedikazioa murrizten denean. "Eredu informalearen krisia" delakoak legegintza-jarduera bizia bultzatu du azken urteotan.

Legediak aurrera egin arren, zaintzaren garrantzia handiagoa da emakumeengan, eta horrek kostu ekonomiko, sozial, laboral eta psikologiko handiak sortzen ditu beren bizitzetan, zaurgarritasun-egoera areagotzen dutenak. Egoera hori generoaren sozializazioari egotzen zaio; izan ere, gizartean emakumeentzat eta gizonentzat nahi diren rolak ematen ditu, eta dikotomiak sortzen ditu, non emakumeen ugalketa-lana gizonak egindako lan produktiboa baino gutxiago baloratzen baita. Femitateak zainketa-rekin elkartzearen ondorioz, emakumeak besteen ongizateaz gehiago kezkatzen jotzen dute, askotan beren ongizatearen kontura.

Emakunde¹⁶ egindako 2022. urteko Zifren Txostenean emandako datuen arabera, amek seme-alabak (%69,5) eta famiia-koak (%73,3) zaintzeko eszedentzia erabiltzen dute neurri handiagan.

Etxeko lanorduei dagokienez, genero-desberdintasunak bere horretan dirau. Gehien eskatzen den lana seme-alabak zaintzea da, emakumeek 4,9 ordu ematen baitituzte egunean, gizonak baino 1,4 ordu gehiago. Etxeko lanetan zein mendekotasuna duten pertsonak zaintzean, emakumeek gizonak baino denbora gehiago behar izaten dute.

Lanaldian seme-alaba adingabeak zaintzeari dagokionez, bi gurasoek %3,3 egiten dute, %2,7 amentzat eta %1 gurasoentzat. Lanorduetatik kanpo, adingabeko seme-alabak

14 Esping-Andersen eta beste, 2002, Libro Blanco de la Atención a las personas en situación de dependientes en España, 2005, 2. kapitulu. III, 4. or.

15 Libro Blanco, 2005, 2. kapitulu III, 6. or.

16 Emakunde 2022: "Zifrak: emakumeak eta gizonak Euskadin". Eskuragarri hemen:

https://www.emakunde.euskadi.eus/contenidos/informacion/servicio_cifras/es_emakunde/adjuntos/cifras_2022.pdf

zaintzea bi gurasoei dagokie kasuen %25,9an, amei %14,7 eta gurasoei %2,1. Kasu guztietan, bakarrik dauden amek guraso bakarrek baino askoz denbora gehiago ematen dute.

Lanaldiko eguneroko zainketari buruzko datuak nabarmen murriztu dira 2020arekin alderatuz, COVIDen pandemiak konfinatzeari esker - 19, izan ere, "familiak aldi berean beren seme-alaben zaintza eta lan-eginkizunak uztartu behar izan zituzten".

Eskola-orduetatik kanpo egunero egiten den zaintzari dagokionez, Arabako amek %22,9 egiten dute, eta, ondoren, Bizkaiak (%13,3) eta Gipuzkoak (%12,0). Bakarrik bizi diren gurasoek eskola-orduetatik kanpo egunero egiten duten zaintzari dagokionez, Araba ere liderra da (%2,4). Bi gurasoek emandako zaintza ohikoagoa da: Bizkaia da kopururik handiena duen lurraldea (%27,8) eta Gipuzkoa txikiena (%23,3).

Txostenean adierazten da, halaber, emakumeak kaltetuago ikusten direla lanean, lana eta familia bateratzeko neurriak erabiltzeagatik, eta zailtasun gehiago dituztela jarduera pertsonaletan denbora emateko.

4.1 Mendekotasuna duten pertsonentzako prestazio ekonomikoak

Atal honen helburua Amurrioko udalerrian mendekotasun-egoeran dauden pertsonentzako prestazio ekonomikoaren onuradunen profila ezagutzeko da. Autonomia Pertsonalaren Sustapenari eta Espainiako menpekotasun egoeran dauden pertsonen laguntzeari buruzko abenduaren 14ko 39/2006 Legearen esparruan ezarri dira prestazio horiek. Hona hemen:

- Familia barruko zaintzearako prestazio ekonomikoa (FBZPE)
- Laguntza pertsonalerako prestazio ekonomikoa, besteak beste (LPE)
- Zerbitzuari lotutako prestazio ekonomikoa (ZLPE)

Arabako Foru Aldundiak bildutako datuei esker, hiru prestazio horien onuradunen profila aurkezten dugu atal honetan. Azterketa egiteko, 2018ko eta 2022ko datuak alderatu dira, aldagai hauetan oinarrituta: sexua, adina, mendekotasun maila, zaintzailearekiko harremana eta zaintzailearen adina.

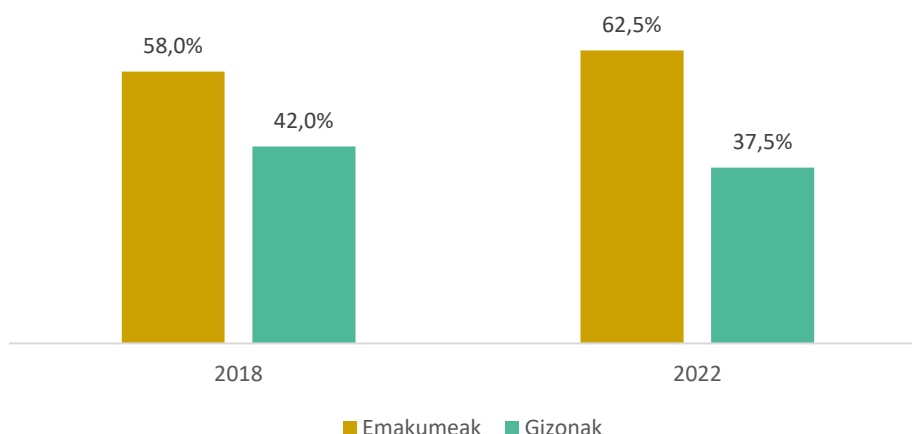
4.1.1 Familia barruko zaintzearako prestazio ekonomikoa – FBZPE

Amurrioko udalerriko eskatzaileen profila

Familian zaintzeko prestazio ekonomikoa - FBZPE- mendekotasun-egoeran dagoen pertsonaren arretaren gastuak estaltzen laguntzen duen laguntza ekonomikoa da. I., II. eta III. graduetan mendekotasuna duten pertsonen eska dezakete.

Bildutako datuen arabera, 2018an, 207 pertsonak jaso zuten prestazio hori Amurrioko udalerrian; 2022an, 176 pertsonak. Ikus daitekeenez, emakumeak dira onuradun gehienak, eta aztertutako bi urteetan %58 baino gehiago dira. Prestazio horien feminizazioa izan liteke mendekotasuna duen pertsona gizona denean laguntza eskatzeko joera txikiagoa dagoelako. Kasu horietan, etxeko emakumeek, gehienetan emazteak edo alabak, hartzen dute beren gain zainketaren ardura, kanpoko laguntza eskatu gabe.

21. grafikoa. Amurrioko PECEFen onuradunak, sexuaren arabera. 2018 eta 2022

Adinari dagokionez, aldeak daude sexuen artean. Emakume onuradunak, bai 2018an bai 2022an, 70 urtetik gorakoak dira, %80tik gorako proportzioan. Adin-tarte horretako gizon onuradunak, berriz, gizon hartzaile guztien %65 dira 2018an, eta %42, 2022an.

Emakumeek adin aurreratuagoak izatea bi arrazoiengatik azal liteke. Lehenik eta behin, emakumeek beren gain hartzen dutelako tradizioz etxeko zaintzaile nagusien rola, eta, beraz, litekeena da adineko senideak zaintzea; eta, bigarrenik, emakumeek adin aurreratuagoetan hartzen dutelako prestazio hori, bitzta luzeagoa dutelako.

9.Taula. Amurrioko udalerriko FBZPEen onuradunak, sexuaren eta adinaren arabera. 2018 eta 2022

	2018		2022	
	EMAKUMEAK	GIZONAK	EMAKUMEAK	GIZONAK
10 urte baino gutxiago	5,0%	0,0%	4,5%	10,6%
11 urtetik 20 urtera	0,0%	8,0%	0,0%	15,2%
21 urtetik 30 urtera	0,0%	8,0%	0,0%	9,1%
31 urtetik 40 urtera	2,5%	5,7%	2,7%	9,1%
41 urtetik 50 urtera	4,2%	1,1%	4,5%	3,0%
51 urtetik 60 urtera	1,7%	4,6%	0,0%	4,5%
61 urtetik 70 urtera	4,2%	6,9%	6,4%	6,1%
71 urtetik 80 urtera	9,2%	18,4%	16,4%	15,2%
80 urte edo gehiago	73,3%	47,1%	65,5%	27,3%
Totala	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Mendekotasun mailari dagokionez, ikusten dugu 2018tik 2022ra jaitsi egin dela onuradunen portzentajea, 3. graduako mendekotasuna dutenak, gradurik altuena. Aldi berean, mendekotasun maila 1 eta 2 duten emakumeen eta gizonen proportzioa handitu egin da.

Datu horiek adierazten dute Amurrioko PECEFen hartzaile gehienak mendekotasun-maila baxuenetan daudela. Fenomeno horrek adierazten du oso garrantzitsua dela biztanleriaren zahartzeari modu integralean heltzea, zahartze aktiboa sustatzeko

baliabideak eskainiz, bereziki emakumeentzat, horiek erabiltzen baitute gehien horrelako prestazioa.

Mendekotasun-maila desberdineko pertsoneri arreta emateko, berariazko estrategiak behar dira biztanleriaren behar aldakorrei aurre egiteko, eta bizi-kalitatea, autonomia eta ongizatea sustatzeko zerbitzu eta laguntzetarako sarbide egokia bermatuko da, bereziki emakumeentzat, horiek baitira prestazio horien onuradun diren pertsonen proportzio esanguratsua.

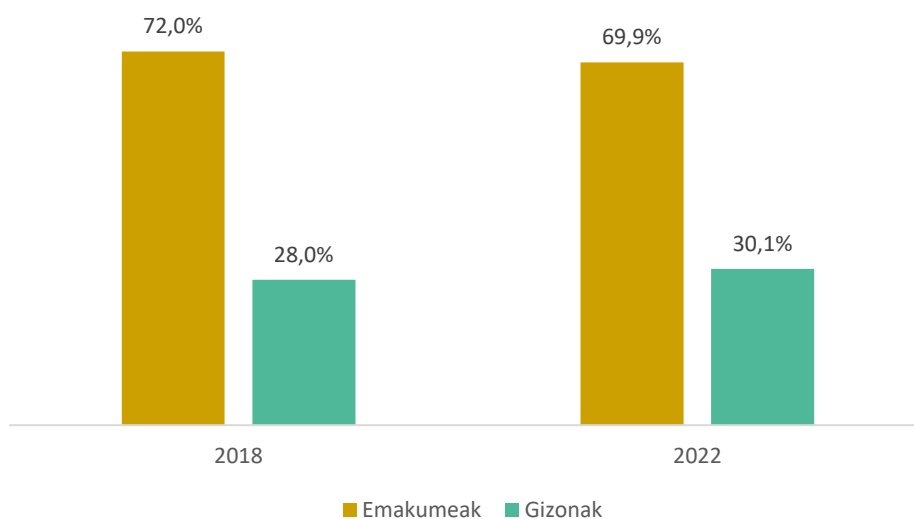
10.Taula. Amurrioko udalerriko PECEFen onuradunak, sexuaren eta mendekotasun mailaren arabera. 2018 eta 2022

	2018			2022		
	1.GRADUA	2.GRADUA	3.GRADUA	1.GRADUA	2.GRADUA	3.GRADUA
EMAKUMEAK	22,5%	34,2%	43,3%	30,0%	34,5%	35,5%
GIZONAK	20,7%	35,6%	43,7%	39,4%	30,3%	30,3%

Zaintzaileen profila

Aztertutako datuen arabera, emakumeak arduratzen dira prestazio horren onuradunak gehien zaintzeaz, aztertutako bi urteetan %69tik gorako proportzioan. Gehienak beren seme-alabak, bikotekideak eta gurasoak zaintzen dituzte. Emakumeen kasuan, gainera, zaintzaileak mendekotasunak dituzten pertsonen koinatak, alabaordeak edo bilobak izaten dira batzuetan. Datu horiek diagnostiko honetan aipatu duguna berresten dute: mendekotasuna duten pertsonak zaintzeari dagokionez, emakumeek duten karga handiagoa.

22. grafikoa. Amurrioko udalerriko PECEFen onuradunen zaintzaileak, sexuaren arabera. 2018 eta 2022

11.Taula. Amurrioko udalerrian zaintzaileek PECEFen onuradunekin duten harremana, sexuaren arabera. 2018 eta 2022

	2018		2022	
	EMAKUMEAK	GIZONAK	EMAKUMEAK	GIZONAK
Seme-alabak	49,0%	56,9%	42,3%	45,3%
Ezkontidea	18,1%	29,3%	17,1%	45,3%
anai-arreba	4,7%	6,9%	4,9%	3,8%
Aita/ama	22,8%	3,4%	32,5%	5,7%
Iloba	2,0%	3,4%	1,6%	0,0%
Koinatua	1,3%	0,0%	0,0%	0,0%
Suhia/Erraina	0,0%	0,0%	0,8%	0,0%
Semeorde	0,7%	0,0%	0,8%	0,0%
Biloba	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%
Lehengusua	0,7%	0,0%	0,8%	0,0%
Totala	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Emakume zaintzaileen adinari dagokionez, bi alderdi garrantzitsu aipatu behar dira. Lehenik eta behin, lan egiteko adinean dauden zaintzaileen proportzio handia dago, batez ere 40 eta 60 urte bitartekoen artean. Horren adierazgarri izan daitezke enpleguari uko egin behar izan dioten emakumeak edo, aurrez ordaindutako lanik ez badute, epe labur edo ertainera emantzipazio ekonomikoa lortzeko aukera galtzen ari direnak. Egoera horrek gaur egungo eta etorkizuneko ondorioak ditu, erretiro-pentsioa lortzeko behar adina ez kotizatze arriskua baitago, eta horrek ahultasun ekonomikoa areagotzen du, batez ere banantze edo alarguntasun kasuetan.

Bigarrenik, zaintzaileen ehuneko handi batek 60 urte baino gehiago dituela ikus daiteke. Bizitzako etapa horretan, osasun-egoera delikatuagoa izaten dute. Laburbilduz, menpekotasunak, norberarena zein besterena, prekaritate-arriskua sortzen du, batez ere baliabide propio gutxien dituztenentzat. Horren adierazgarri dira mendekotasuna duten pertsonentzako eta haien familientzako kostu ekonomiko gehigarria eta lanaldi osoan eta ordaindu gabe zaintzen dituzten familiako zaintzaileentzako aukeren kostua. Egoera horrek emakume horien prekarizazio ekonomikoa eta zaurgarritasuna bultzatzen ditu.

12. taula. Amurrioko udalerriko PECEFen onuradunen zaintzaileak, sexuaren eta adinaren arabera. 2018 eta 2022

	2018		2022	
	EMAKUMEAK	GIZONAK	EMAKUMEAK	GIZONAK
20 urtetik 40 urtera	5,4%	3,4%	6,6%	1,9%
41 urtetik 60 urtera	48,3%	46,6%	41,9%	37,7%
60 urte baino gehiago	46,3%	50,0%	51,5%	60,4%
Totala	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

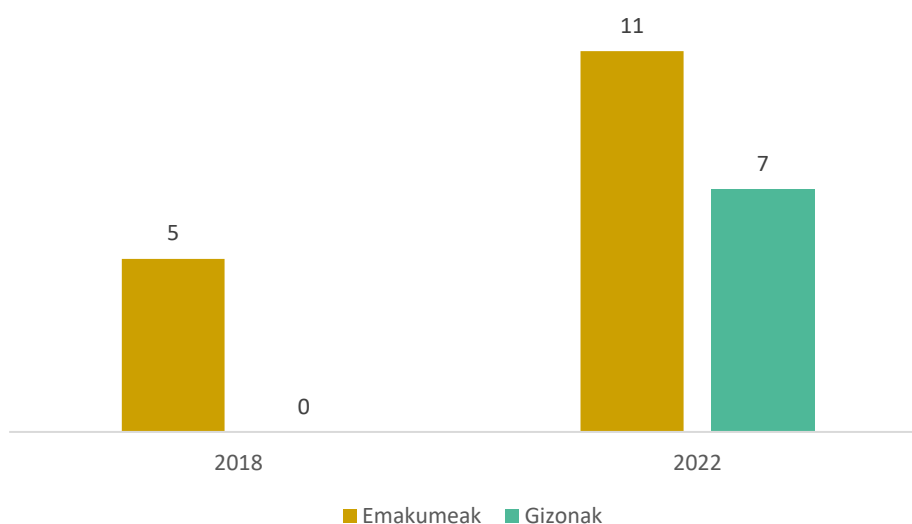
4.1.2 Laguntza pertsonaleko prestazio ekonomikoa – LPPE

Laguntza pertsonalerako prestazio ekonomikoa - LPPE - laguntza ekonomikoa da, eta mendekotasuna duten pertsonen autonomia errazten duten laguntzaile pertsonalak kontratatzeko gastuak estaltzen lagundu nahi du.

Aztertutako datuek berriro erakusten digute emakume gehienek eskatzen dutela horrelako prestazioa. Eskatzailearen mendekotasun maila handia da, 2. eta 3. graduen artean baitago. Prestazio hauen onuradunen mendekotasun handia bi arrazoiengatik gerta daiteke. Lehenik eta behin, eguneko zentroetan eta egoitza-baliabideetan leku gutxi dagoenez, familiek nahiago dute beren etxeetan zaintzeaz arduratu edo plaza bat lortzeko itxaron zerrendan egon. Bigarrenik, mendekotasuna duten pertsonak familian zaintzeko erantzukizunari buruzko sineste errotuek laguntzen dute familiak, batez ere emakumeak, prest egon daitezten lan horiek egiteko, baita mendekotasun larria duten kasuetan ere.

Lehen Mailako Arreta Planaren onuradunen zaintzaileen sexuari dagokionez, berriz ere emaitzen arabera, %90 baino gehiago emakumeak dira.

23.Grafikoa. Amurrioko udalerriko APBren onuradunak, sexuaren arabera. 2018 eta 2022 (N)

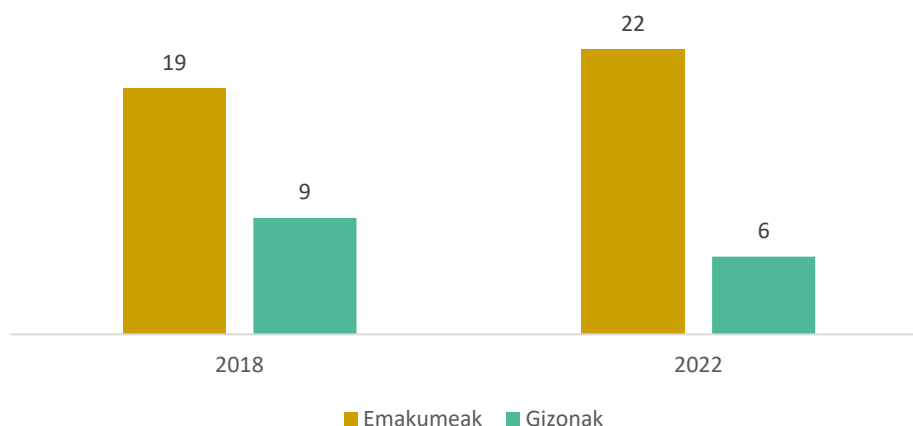

4.1.3 Zerbitzuari lotutako prestazio ekonomikoa – ZLPE

Zerbitzuari lotutako prestazio ekonomikoa - ZLPE laguntza ekonomikoa da, eta horren helburua da eguneko zentro batean edo egoitza iraunkor batean plaza pribatu bat ordaintzen laguntzea, mendekotasun-egoeran dagoen pertsona plaza publiko edo itundu batera sartzeko itxaron-zerrendan dagoenean.

Aztertutako bi urteetan, emakumeak dira prestazio horren onuradun nagusiak: 2018an, %67 baino gehiago, eta 2022an, %78,6. Onuradunen batez besteko adina 80 urtetik gorakoa da, eta 2 urtetik 3ra bitarteko mendekotasuna dute.

24. grafikoa. Amurrioko udalerriko BEPBen onuradunak, sexuaren arabera. 2018 eta 2022

4.2 Zaintzen eragina emakumeen egoera ekonomiko eta sozialean

Dokumentu honetan behin baino gehiagotan aipatu dugun moduan, emakumeak etxeko eta zaintzako lanaren hornitzaile nagusi gisa esleitzen dituen lan-banaketak desberdintasunak sortzen ditu baliabide materialak eta sozialak eskuratzeko orduan, eta pobrezia-egoera eta gizarte-bazterkeria arriskuan jartzen ditu emakumeak.

Diagnostiko honetarako egindako lan kualitatiboan sakondu nahi izan da nola zainketa-lanak eragina duen Amurrioko emakumeen baliabide material eta sozialak eskuratzeko aukeretan. Hona hemen lortutako emaitzak:

- **Emakumeek etxeko lanari eta familia zaintzeari ordaindu gabeko ekarpenak eragina du erretiro-pentsioetan, eta eragina du emakumeen baliabide ekonomiko eta materialetan:**

"Emakumeen pentsioak hondamendia dira. Senarrek kanpoan lan egin dute eta guk etxean lan egin dugu. Gure seme-alaben hazkunde osoan zehar etxean egon gara" (Talde-elkarrizketa 3).

- **Gainera, zaintza familian egiten denean, pentsioen zenbateko txikiak eta mendekotasuna duten pertsonak zaintzeko kanpoko laguntzari lotutako gastuak larriki baldintzatzen dute etxeetako ekonomia:**

"Niri erabat hunkitu nintzen, eta 700 euro geratu nintzen bizitzeko. Nire seme-alabak independizatuta daude, baina senarra zaintzeko, etxe barruan jarri behar izan genuen. Nik senarraren pentsioa nuen, baina diru asko zen pertsona bat etxean izatea bere kontratu eta mantenuarekin. 700 euroekin gelditu nintzen, eta konpontzen nintzen... senarraren familiak barazkiak ekartzen zizkidan aste osoan, eta ezin nintzen kexatu. Baina pobrezia bat da" (Talde-elkarrizketa 3)

- **Senideen zainketa intentsiboak eragin nabarmena du emakumeen bizitzako hainbat alderditan, baita gizartean modu aktiboan sozializatzeko eta parte hartzeko eguraldian ere. Kontsultatutako emakumeek ulertzen dute zainketa-lanen ondoriozko parte-hartze falta edo gizarte-isolamendua pobrezia sortzen duten elementutzat:**

"Ni nahiko aktiboa nintzen, baina hamar urtez egon nintzen senar gaixoarekin eta etxean geratu nintzen. Nik uste dut hori ere pobrezia handi samarra dela, eta emakume bat datorrela bat-batean" (Talde-elkarrizketa 4)

"Pobrezia da hori, gizarte batean egoteko modua kentzen dizutelako. Instituzioetan egon ez den eta etxean lan egin duen emakumearen pobrezia da (elkarrizketa: 4).

"Nik esango nuke, eremu pribatua bezala, lan-karga bikoitzak edo hirukoitzak izaten direla askotan, 24/7 zainketetan aritzen direnak askotan. Orduan, gizarte-partaidetzarako edo parte-hartze politikorako denborarik ez izatearekin lotutako pobrezia-mota bat da" (Talde-elkarrizketa 1).

- **Baina zaintzarekin lotutako pobrezia etxeko langileentzat ere argi geratzen da, hau da, oso baldintza prekarizatueta kontratatutako emakumeentzat, etxeei laguntza emateko. Batez ere emakume migratuei buruz ari gara. Askotan, zainketa-lanean ospitaleratze-iturri bat aurkitzen dute, baina ez da nahikoa bizimodu duina izateko:**

"Etxea garbitzen zuen astelehen, astearte eta ostiraletan. Hilean 240 € irabazten zituen eta horrekin bizi zen. Hor izan nuen independentzia, janaria eta tiketa erosten nituelako trenerako. Orain hobeto nago ekonomikoki, baina irabazten dudana alokairua, argia, ura, zerbitzuak eta jateko zerbait geratzen zait" (7. elkarrizketa).

- **Ardurapean adingabeak dituzten emakume migratuen kasuan, bikotearekin edo bikoterik gabe, eta gizarte-sare sendorik gabe, haien ondorengoak zaintzeak nabarmen baldintzatu dezake enplegu duina izateko aukera:**

"Batez ere, adin txikikoak dituen emakume batek lanerako baimena du eta lan egin dezake, baina ez du adingabeak zaintzen lagunduko dion gizarte-sarerik. Orduan, lana bilatzeko orduan, oso mugatuta daude. Batez ere bakarrik datozenek arazo hori dute. Ez dute laguntza-sarerik adingabeak zaintzen laguntzeko" (Elkarrizketak 5).

"Bikotekidea dutenean, zuzenean ez dute lanik egiten. Etxean geratu dira, eta lana haiek egiten dute. Ateratzen den lehen lana beretzat da, eta gero ikusiko dugu berak lana aurkitu ote dezakeen. Bakarrik daudenek, gehienek ordu gutxitan egiten dute lan, eta gehienetan kontraturik gabe. Garbiketa eta etxea, eta beti haurrak eskolan dauden orduetan" (Talde-elkarrizketa 2).

- **Azkenik, zainketa-lanak osasunean duen eragina nabarmentzen da, batez ere osasun emozionalari dagokionez:**

17

"Prekarietate horrek guztiak, zailtasun horrek guztiak, eragin handia du batzuetan emakumeengan izaten den lan bikoitz edo hirukoitz horretan, etxea zaintzen eta kanpoan beste zainketa batzuk egiten. Fisikoki ez ezik, emozionalki

¹⁷ Clara Urbano Molina (2023): Zainketen ekonomia, genero desberdintasunak eta pobrezia. EAPN Eskuragarri hemen:

https://www.eapn.es/ARCHIVO/documentos/documentos/1702643700_estudio-economia-de-los-cuidados-desigualdad-de-gnero-y-pobreza-nuevas-miradas.pdf

ere eragiten du. Ez dizu uzten zoriontsu izaten, ezta asebetetze-maila lortzen ere. Niretzat eragin emozionala oso garrantzitsua da” (Talde-elkarrizketa 1)

4.3 Zainketa-lanaren eta pobreziaren feminizazioaren arteko loturari buruzko azken gogoetak

European Anti-Poverty Network-ek (EAPN) 2023ko abenduan argitaratutako “Zainketen ekonomia, genero-desberdintasunak eta pobrezia” azterlanean, zainketa-lanen, genero-desberdintasunaren eta pobreziaren arteko erlazioa aztertzen da, bai eta arazo horri aurre egiteko beharrezko politikak ere.

Azterlan horren arabera, batez ere emakumeek egiten dituzten zainketa-lanen banaketa desorekatua zuzenean lotuta dago pobreziarekin eta gizarte-bazterketarekin. Egoera hori larriagotu egiten da emakumeak lan-merkatuan eta lan-merkatuan etengabe diskriminatzen direlako.

Pobreziaren feminizazioari ekiteko, azterlanak ezartzen du **lehentasuna eman behar zaiola zainketa-lanak politika publikoetan banatzeko orduan desberdintasunari ekiteari. Horretarako, genero-ikuspegia eta ikuspegi feminista hartu behar dira aintzat, emakumeek zeregin horietan duten zeregin nagusia, askotan baldintza eskasetan egiten baitira.**

Horregatik, beharrezkotzat jotzen da egiturazko aldaketak egitea eta eskubideen **ikuspegia hartzea zainketen ekonomiarekin eta zaintza lanekin zerikusia duten politika publikoen kudeaketan.**

Diagnostiko honetan adierazi dugun bezala, emakume migratuek, bereziki egoera administratibo irregularretan daudenek, erronka partikularrei egin behar diete aurre, beren estatusa ez erregularizatzeak oinarrizko eskubideak bidegabeki eskuratzea baitakar.

Era berean, guraso bakarreko etxeak, gehienak emakumeak buru dituztenak, administrazio publikoen arreta eta laguntza handiagoa behar dute, pobrezia eta gizarte-bazterketa jasateko arrisku handiagoa dutelako.

Funtsezkoa da **zainketa-lanen balioa handituko duen, genero-estereotipoen aurka borrokatuko** den eta esparru horretan erantzunkidetasuna sustatuko duen kultura-aldaketaren alde lan egitea.

Administrazio publikoko maila guztien eta gizarte zibilaren artean zainketa-politikak koherentziaz artikulatzea funtsezkoa da zainketetan oinarritutako ikuspegia ezartzeko eta egitura-aldaketak lortzeko.

5.KAPITULUA. INDARKERIA MATXISTA ETA POBREZIAREN FEMINIZAZIOA

5.1 Eremuaren kontzeptuak¹⁸

Emakundek "Emakumeen aurkako indarkeria matxistak EAEn duen eraginari buruzko datuak" izeneko 2021 txostenean dioenez, emakumeen aurkako indarkeria matxista gizonezkoen hegemonia nagusi den gizarte batean errotutako desberdintasunetik eratorritako fenomeno gisa ageri da, emakumeen eta gizonen arteko botere-harreman desorekatuak sortuz. Indarkeria mota hori genero-desberdintasunaren adierazpen muturrekoena da, eta haren definizioa, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako Legea aldatzen duen 1/2022 Legearen arabera, giza eskubideen bortxaketa eta gizarte-eta osasun-arazo publiko gisa katalogatzen du.

Indarkeria matxistak adierazpen ugari hartzen ditu bere baitan —fisikoak, sexualak, psikologikoak, sozialak, sozioekonomikoak edo— emakumeen aurka. Indarkeria hori egiturazkoa da, gizartean errotua eta ezarria, nahiz eta bakarka agertzen den harreman pribatuetan.

Funtsezkoa da adieraztea indarkeria mota hori ez dela kultura, eskualde edo herrialde jakin batera mugatzen, eta ez dela mugatzen gizarte askotariko bateko emakume-talde partikularretara. Jatorri eta egoera ezberdinetako emakumeen artean desberdintasun nabarmenak egon arren (afrikarrak, asiarrak, latinoamerikarrak, europarrak, neskatoak, gazteak, helduak, 65 urtetik gorakoak, soldatapekoak edo langabeak), denek dute gizonekiko mendekotasun-egoera.

Indarkeria matxistaren aurkako jardunari dagokionez, batez ere indarkeria etxean gertatzen denean, zailtasun handienetako bat indarkeriatik bizirik atera diren emakumeek erasotzailea salatzeke izaten dute. Hainbat ikerketaren arabera, zailtasun horren arrazoia da indarkeria matxistaren detekzioa normalizatzen eta zailtzen duten kultura-ereduekin sozializatu direla emakumeak eta haien ingurunea. Identifikatzea lortzen dutenean ere, sarritan inguruneak isiltasunez edo normaltasunez erantzuten du.

Testuinguru horretan, emakumeak antolatu ahala, negoziatzeko gaitasuna handitu eta autoritate maskulinoa zalantzan jartzen dute, patriarkatua ahuldu egiten da. Hala ere, oraindik aurre egin behar diegu aurrez ezarritako botere-estatusa zalantzan jartzearen ondorioz sortzen diren hainbat indarkeria-motari.

Horri dagokionez, autore batzuek diote arreta jarri behar zaiela "mikromatxismo" gisa ezagutzen diren indarkeriaren adierazpen sotil eta sozialki hain agerikoak ez direnei. Portaera horiek, intentsitate txikikotzat hartzen direnak, manipulatioak dira, eta emakumeak genero-rol tradizionalei eustera bultzatzen dituzte, jarrera menderatzaileari eusteko eta pribilegioak, erosotasunak eta eskubideak mantentzeko, eta bigarren mailan uzteko. Jokabide sotil eta zentzugabeen artean arriskutsuena sozialki ikusgarri eta

¹⁸ Atal hau dokumentu honetan azaltzen den edukiaren arabera egin da: Emakunde (2021): Emakumeen aurkako indarkeria matxistak EAEn duen eraginari buruzko datuak. 2021eko datuak. Eskuragarri hemen: https://www.emakunde.euskadi.eus/contenidos/informacion/violencia_evaluacion_informes/es_def/adjuntos/2021.informe_datos_estadisticos.pdf

deslegitimatua izateko zailtasuna da, indarkeria matxistarik gabeko bizitza lortzeko oztopoak izan arren.

Emakumeen aurkako indarkeria matxistaren adierazpenak

Emakundek egindako sailkapenarekin jarraituz, aurreko atalean aipatutako txostenean, emakumeen aurkako indarkeria matxista hainbat modutan adierazten da:

- **Indarkeria fisikoa:** emakumearen bizitzaren edo osotasun fisikoaren aurka egiten du. Erasoak ere sartzen dira, hala nola kolpatzea, bultzatzea eta erasoen ondoriozko lesioak.
- **Indarkeria psikologikoa:** kalte psikologikoa edo emozionala, duintasuna ukatzea, segurtasunik eza, autoestimua galtzea eta isolamendu soziala, besteak beste. Hitzeko eta hitzezkoak ez diren jokabide hertsatzaileak barne hartzen ditu, bai jendaurrean bai pribatuan (mehatxuak, irainak, irainak, irainak, men egitea, zaintza, besteak beste).
- **Sexu-indarkeria:** emakumeen aurkako eraso fisikoak barne. Sexu-erasoa, sexu-abusua, sexu-jazarpena, prostituzio behartua, emakumeen salerosketa edo emakumeen genitalen ebaketa.
- **Ekonomia-, finantza- eta/edo ondare-indarkeria:** emakumeen ongizate fisiko edo psikologikorako, baliabide propioen edo partekatuen kontrolerako baliabideak nahita eta arrazoirik gabe kentzea da.
- **Gizarte-indarkeria:** isolamendua, senideak urruntzea, kalte psikologikoa eragiten duten beste jokabide batzuen artean.
- **Indarkeria sinbolikoa:** indarkeria birsortzea, gizonen nagusitasuna erreproduzitzen duten, beste indarkeria mota batzuk justifikatzen edo ezereztzen dituzten sineste eta rolak barneratuz.

Arrisku faktoreak

Nahiz eta emakume guztiek noizbait indarkeria matxista jasan dezaketen beren bizitzan zehar, zenbait arrisku-faktorek egoera horrekiko zaugarritasuna areagotzen dute:

- **Adina** funtsezko faktorea da emakumeek indarkeria matxistaren aurrean duten zaugarritasunean nabarmen eragiten duena. Gainera, egoera horiei aurre egiteko moduen aniztasunarekin lotzen da, eta horrek azpimarratzen du garrantzitsua dela adina kontuan hartzea prebentzio eta esku-hartze ekintzak planifikatzean. Kontuan hartu behar da genero-estereotipoen eta matxismoaren eragina desberdina dela emakume gazteen eta helduen artean. Ikerketa batzuen arabera, emakume gazteen artean kontrol-indarkeria psikologikoak eragin handiagoa du bikoteetan edo bikotekide ohietan. Genero-berdintasuna dagoeneko lortua dagoela oker sinesteak bereizkeriaren kontzientzia txikiagoa sor dezake, erasoen aurkako identifikazioa eta defentsa zailduz.
- **Jatorri geografikoa:** emakume migratzaileak bereziki zaugarriak diren beste talde bat dira, bereziki erasotzailea harrera-herrialdean erreferente bakarra denean eta laguntza-sarerik ez dutenean. Administrazio-irregularitasunak mendekotasun-egoerak areagotzen ditu, eta zailtasun handiagoak eragiten ditu indarkeria-egoera batetik irteteko orduan.
- Beste talde ahul bat **dibertsitate funtzionala duten emakumeak** dira, tratu txarrak adierazteko, informazioa eta aholkularitza eskuratzeko zailtasun

handienak dituztenak, eta sexu- eta ugalketa-eskubideen urraketen eta indarkeria-modu espezifikoaren eraginpean daudenak.

- Etxerik gabeko emakumeek ikusezintasunak markatutako errealitatea ere izaten dute, eta indarkeria sexualari eta fisikoari aurre egiteko arrisku handiagoa.

Azkenik, garrantzitsua da nabarmentzea Foessa Fundazioak egindako "Genero-ikuspegia gizarte-bazterkeriari"¹⁹ azterlanak **genero-indarkeriaren eta gizarte-bazterkeriako prozesuen** arteko lotura nabarmena erakusten duela. Bazterkeriaren intentsitatea handitu ahala, hainbat indarkeria-motaren eragina ere handitu egiten da, hala nola, fisikoa, psikologikoa, ekonomikoa eta sexuala.

Genero-indarkeria ezin da egoera sozioekonomikoari edo gizarte-bazterketari bakarrik esleitu. Lehen esan dugun bezala, fenomeno konplexua da, egiturazko genero-desberdintasunetan oinarritua. Gizarte-bazterkeriak emakumeen indarkeriarekiko zaurgarritasuna areagotu dezakeen arren, ez da aldagai erabakigarri bakarra.

5.2 Amurrioko udalerrian atenditutako kasuak

Atal honetan, Amurrion, 2018an eta 2022an, indarkeria matxistaren biktima izan diren emakumeen datuak aurkeztuko ditugu, Ertzaintzak eta udaletako gizarte-zerbitzuek emandako informazioaren bidez.

Ertzaintzak emandako datuetan oinarrituta, bi urte horietan emandako kasuen kopurua 17 ingurukoa da. Nabarmentzekoa da kasu horietako gehienak genero-indarkeriako egoeretakoak direla. Gainera, kasu horien intzidentzia handitu egin da 2018tik 2022ra bitartean, 11tik 15era (%68,8tik %88,2ra).

13. Taula. Ertzaintzak Amurrion arreta emandako kasuak, 2018ko eta 2022ko indarkeria-motaren arabera

	2018	2022
Genero-indarkeria	68,8%	88,2%
Familiako indarkeria	31,3%	11,8%
Totala	100,0%	100,0%

Ertzaintzak eragindako indarkeria-arazoak dituzten emakumeen adinari dagokionez, indarkeria-kasuak 20 eta 40 urte bitarteko eta 60 urtetik gorako adin-tarteetan kontzentratzen dira.

¹⁹ Paola Damonti (2014): Genero-ikuspegia gizarte-bazterketari. Foessa Fundazioa. Eskuragarri hemen: <https://www.foessa.es/main-files/uploads/sites/16/2021/01/Capitulo-3.-Documento-de-trabajo-1.pdf>

14. taula. Ertzaintzak Amurrion arreta emandako kasuak, 2018ko eta 2022ko adinaren arabera

	2018	2022
19 urtera arte	-	-
20 urtetik 30 urtera	18,8%	29,4%
31 urtetik 40 urtera	31,3%	35,3%
41 urtetik 50 urtera	18,8%	5,9%
51 urtetik 60 urtera	18,8%	5,9%
60 urte baino gehiago	12,5%	23,5%
Totala	100,0%	100,0%

Gehienetan, espainiar nazionalitatea duten emakumeak dira. Hala ere, lehen esan dugun bezala, garrantzitsua da nabarmentzea erregularizaziorik ezak eta indarkeria matxistaren biktima diren emakumeentzako baliabideak ez ezagutzeak are gehiago zaildu dezakeela emakume migratuen kasuak atzematea.

15. taula. Ertzaintzak Amurrion arreta emandako kasuak, 2018ko eta 2022ko jatorri geografikoaren arabera

	2018	2022
ESPAINIA	68,8%	64,7%
LATINOAMERIKA	18,8%	17,6%
EUROPA	6,3%	0,0%
BESTE BATZUK	6,3%	17,6%

Gizarte Zerbitzuek emandako datuen arabera, 2022an bikoteak edo bikotekide ohiak eragindako 12 genero-indarkeria kasu erregistratu ziren. Datu horiei esker, indarkeria-egoerek eragindako emakumeen ezaugarriak sakondu ditzakegu, ondoren zehazten den moduan:

- Artatutako 12 emakumeetatik erdiak (%50) atzerritarrak ziren.
- Adinari dagokionez, nabarmentzekoa da horietako lau 65 urtetik gorakoak zirela, eta bi, 20 urtetik beherakoak.
- Eraso-motari dagokionez, denek adierazi zuten indarkeria psikologikoa jasan zutela, eta bost kasutan indarkeria fisikoa ere nabaritu zen.
- Tratu txarren iraupenari dagokionez, ikus daiteke indarkeria 10 urtez baino gehiagoz luzatu zela 65 urtetik gorako emakumeen kasuan.
- Artatutako emakumeen erdiak ez ziren lanean ari, eta horietako zazpi prekaritate ekonomikoan zeuden, diru-sarrerarik ez zutelako edo Diru-sarrerak Bermatzeko Errenta (DBE) jasotzen zutelako.

5.3 Indarkeria matxistaren eragina emakumeen egoera ekonomiko eta sozialean

Diagnostiko honetarako egindako lan kualitatiboan, indarkeria matxistaren eta pobreziaren arteko loturan sakondu nahi izan da, baita prebentzio eta detekzio prozesuetan eragiten duten faktoreetan ere. Hona hemen lortutako emaitzak:

- **Diagnostiko honetarako egindako lan kualitatiboan, indarkeria matxistaren eta pobreziaren arteko loturan sakondu nahi izan da, baita**

prebentzio eta detekzio prozesuetan eragiten duten faktoreetan ere. Hona hemen lortutako emaitzak:

"Nik uste dut indarkeria-kasuak igotzen ari direla, bai eta arrisku-egoeran dauden adingabeen edo adingabeen babesgabetasun-kasuak ere" (2. taldeko elkarrizketa).

"Bai, egoera horiek gehiago azaleratzen ari dira. Gero eta parekatuago dute. Badakite zer den indarkeria matxista, eta muga hori ez gaingaitzea. Orain gehiago datoz esatera, begira hau gertatzen zait eta nire seme-alabei ere bai" (Talde-elkarrizketa 2).

- **Elkarrizketen laburpenek agerian uzten duten arren emakumeek indarkeria matxista antzemateko gaitasun handiagoa dutela, ohikoagoa da kasurik larrienak aitortzea, horietako asko indarkeria fisiko edo psikologikoarekin lotuta baitaude. Hala ere, funtsezkoa da gogoratzea indarkeria hainbat modutan eta intentsitate-maila desberdinekin ager daitekeela. Indarkeria matxistaren egoerei aurre egiteko eta haiei aurrea hartzeko modu sotilago horiek identifikatzen ikastea:**

"Batzuetan, zuk ez duzu identifikatzen kontu-zenbaki bat ezin izatea tratu txarra dela. Gaur ez duzu identifikatzen zure senarrari dirua gastatzen duzun orotan esan behar diozula, indarkeria egoera bat ere bada. Gauza asko barneratuta dauzkagu, askotan ez dituzu indarkeriarekin lotzen, baina hor daude. Egia da Ertzaintzatik iristen zaiguna eta eskolatik iristen zaiguna egoera larriagoak direla" (Talde-elkarrizketa 2).

"Gero askotan hitz egiten duzu haiekin, eta zuk indarkeria gisa ikusten dituzun gauzak kontatzen dizkizute, baina haiek ez dituzte detektatzen. Baina arraroa da emakume bat etortzea, eta lehenengoei indarkeria jasaten ari dela esatea" (Talde-elkarrizketa 2).

- **Indarkeria matxistaren aurrean ahulenak diren profilak emakume migratuak eta laguntzarik gabeko beste emakume batzuk edo sare sozialak dira. Adiskidetasun- edo familia-sare bat izateak alde handia eragin dezake indarkeria matxistaren egoera batetik irteteko orduan, batez ere egoera administratiboa irregularra denean edo baliabideak eskuratzeko zailtasunak daudenean:**

"Zaurgarritasun handiena emakume atzerritarrek eta sare sozialean, laguntzan eta abarretan arazo gehien izan ditzaketen talde jakin batzuek dute" (2. taldeko elkarrizketa).

"Emakumeak une jakin batean kontatu dizkidatelako eta orientatzen saiatu naizelako identifikatu ditut kasuak. Baina hori detektatzea oso zaila da. Berdin dit zein nazionalitate den. Emakume horiei laguntzeko baliabiderik ez dagoenez, eta gainera gizarte-sarerik ez dutenez, nik ikusi ditudan kasu gutxi horiek "nik jasan behar dut, nora joan ez dudalako" dira (4. elkarrizketa).

- **65 urtetik gorako emakumeak ere talde bereziki ahula dira. Kasu horietan, erasotzailearekiko lotura estua izateak (senarra edo semea**

izan, baita mendekotasun ekonomikoa ere) zaildu egiten du prozesu bat hastera urteetan biktima izan diren indarkeria-egoeratik ateratzeko. Horregatik, oso zaila da kasu horiek antzematea.

"Adineko pertsonak, oso gutxi iristen direnak. Adineko pertsonari tratu txarra ematea oso gai zaila da" (2. taldeko elkarrizketa).

"Nire kasuan horrelako kasuren bat egon da. Printzipioz, banandu egin nahi dute, eta bere bikotekidea utzi, nahikoa jasan dutelako, eta topea dela eta. Baina dagoeneko helduak. Orduan, maila ekonomikoan, nola geldituko lirarteke? Egoera hori planteatzen da. Arrazoia da jasan duela, indarkeria eta tratu txar asko jasan dituelako" (2. taldeko elkarrizketa).

"Tratu txarren bidez iristen zaizkigun adineko pertsona gehienak emakumeak dira, senarrak edo seme-alabak direla eta. Laguntzen duten emakumeak dira. Batzuetan, zaila izaten da esku hartzea, tratu txarrak ematen dizkieten pertsonari laguntzen jarraitzen dutelako" (Taldea-elkarrizketa 2).

- **Egindako elkarrizketetan oso argi dago zer lotura dagoen ekonomia-prekarietatearen, zainketen eta indarkeria matxistaren artean; eta hiru fenomeno horiek elkar elikatzen dutenez. Kasu gehienetan, udalerrian dauden baliabideetara hurbiltzen diren indarkeria arazoak dituzten emakumeak beren senarren menpe egoten dira ekonomikoki. Beraz, banantze-prozesu bati ekiteko urratsa ematea askoz zailagoa da, lotutako ziurgabetasunagatik. Zailtasun gehigarriak sortzen dira, batez ere seme-alabak zaintzeko ardura beren gain hartzen duten emakumeentzat. Egoera horrek lotura estua du prekarietate ekonomikoarekin:**

"Gehienetan, nire ustez, emakumeak senarren mende daude. Orduan, noski, askoz gehiago kostatzen da banantze-prozesu bati ekiteko jauzia ematea, ziurgabetasun pixka bat baitago. Zailtasunak, normalean, seme-alabak zaintzeko erabiliko diren emakumeak izango dira. Eta senarrek erabil dezaketen arma ere bada. "Zuk egin behar duzun hartzekoa ni gabe" (Taldea-elkarrizketa 2).

- **Kasuak hautemateko orduan eragina duen beste elementu bat, lehenik eta behin, besteen iritziaren beldurrarekin lotuta dago, hau da, besteen iritziaren beldurrarekin, askotan "zer esango duen" hitzarekin. Bigarrenik, eskura dauden baliabideen urruntasunak ere eginkizun erabakigarria du. Adibidez, indarkeriaren biktima diren emakumeentzako egoitza-baliabide bat eskuratzeko, beste udalerriri batera joan behar da, eta horrek, elkarrizketatutako pertsonen iritzi, gizarte-laguntzako sarea galtzea dakar, baldin eta gizarte- edo familia-laguntza hori badago:**

"Oso zaila izan behar du, Amurrioko indarkeria matxistarekin, distantziak mantentzeko orduan, eta zergatik esango duten, normalean beste herri batzuetan dauden baliabideak direla. Emakumeek Amurriotik joan behar dute, eta gizarte-zirkulu guztia galdu dute." beste herri batera joatean, gizarte-oinarria galdu duzu" (Taldea-elkarrizketa 1).

- **Zailtasun horien aurrean, elkarrizketatuek hainbat estrategia adierazten dituzte. Lehenbizikoa, sentsibilizazio prozesuei lotua. Prozesu hori maizago egin beharko litzatekeela uste da, eta eskura dauden baliabideak zehatzago zabaldu beharko liratekeela:**

"Nire ustez, sentsibilizazioari dagokionez, zerbait gehiago egin beharko litzateke. Informazioa ez dadila baliabideei eta gainerakoei buruzko tanta-jarioa izan, azkenean urtean behin egiten baita funtsean, eta informazio horiek etxeetara iristen dira, irakurri eta bota egiten dira. Beste sentsibilizazio mota bat pentsatu beharko litzateke" (Talde-elkarrizketa 1).

- **Bigarrena, erakundeen arteko koordinazioa bultzatuz, indarkeria matxisten aurkako prebentzio- eta jarduera-protokolo berriaren bidez:**

"Gero, lanari dagokionez, zuzenxeagoa, baliabideen arteko koordinazioa oso ona dela uste dut. Orain, gure protokoloa martxan dugunean, bere horretan jarraituko dugu, eta hobetu egingo da, protokoloaren zereginetako bat jarduera hobetzea baita. Baina, funtsean, esparru garrantzitsuenekiko koordinazioa (osasun-eremua, Ertzaintza, Lanbide eta hezkuntza-eremua) gertatzen ari da" (Talde-elkarrizketa 1).

- **Koordinazio hori nahitaez ezarri behar da Udalaren eta udalerriko gizarte-eragileen artean, eta, bereziki, Amurrioko Emakumeen Sarearekin, indarkeria matxistaren aurkako prebentzioan eta jardueran dauden gabeziak identifikatzeko, eta abian jarri beharreko baliabide gehigarriak zein diren jakiteko:**

"Erakundeak, genero-indarkeriaren gaiarekin, herriak dituen gabeziak identifikatzea. Gai hori lantzen jarraitu behar dela uste dugu. Erakundearekin eta Udalarekin ere hitz egin da, baliabide gehiago nola ezar daitezkeen ikusteko" (Talde-elkarrizketa 1).

5.4 Azken gogoetak: indarkeria ekonomikoaren eta genero-indarkeriaren arteko atzeraelikadura

Indarkeria Matxistei aurre egiteko Estatuko Estrategiak (2022-2025)²⁰, besteak beste, **indarkeria ekonomikoari buruzko azterlan bat egitea ezarri zuen, emakumeen aurkako indarkeria mota guztiak ulertzeko eta gizartea sentsibilizatzeko.** Azterketa hori egiteko arrazoia hau da: indarkeria ekonomikoak, beste indarkeria matxista mota batzuen bideratzaile izan arren, ez du behar adinako arretarik jaso Espainiako legediaren aldetik, nahiz eta Istanbulgo Hitzarmenean genero-indarkeria mota gisa onartuta egon.

²⁰ Web orri honetan eskura daiteke:

https://violenciagenero.igualdad.gob.es/planActuacion/estrategiasEstatales/combatiViolenciaMachista/docs/EEVM_2022_2025.pdf

“Emakumeen aurkako indarkeria ekonomikoa bikotekidearekin edo bikotekide ohiarekin dituzten harremanetan”²¹ aztertzeko, indarkeria ekonomikoaren kontzeptu-esparruak eta adierazpen-moduak identifikatzeko dauden ikerketak berrikusi dira, baita indarkeria horren biktima diren 50 emakumeren testigantzak ere.

Lortutako emaitzen arabera, emakumeen aurkako indarkeria ekonomikoa, askotan oharkabean gertatzen den arren, gure gizartean errotutako errealitate bat da, eta genero-desberdintasunak islatzen eta iraunarazten ditu. Era askotara agertzen da, hala nola finantza baliabideen kontrola, lan esparruko sabotajea edo ustiapen ekonomikoa.

Indarkeria ekonomikoa oro har ez ezagutzeak hura hautematea eta arreta egokia ematea zailtzen du. Legezko baliabideak nahasiak dira, eta profesionalen arteko prestakuntza faltak indarkeria mota hori gutxien laguntzen du. Gainera, mendekotasun ekonomikoak eta erasotzailearen beldurak oztopo esanguratsu gisa jokatzen dute indarkeria-egoeratik ateratzeko.

Indarkeria ekonomikoaren ondorioak larriak eta iraupen luzekoak dira. Emakume biktimek osasun mental eta fisikoko arazoak izaten dituzte, bai eta arazo ekonomikoak ere, erasotzailearengandik banandu ondoren ere, eta horrek zorpetze kronikoa eta bizirauteko gizarte-laguntzaren mendekotasuna barne hartzen ditu. Kalte egiten dio seme-alaben hazkuntzari, eta eskola utzi beharra eta “garaiz aurreko” lana eragiten ditu, etxeari dirua emateko.

Aipatu berri dugunaren ildotik, **azterlanak tresna kontzeptualak eta diskurtsiboak diseinatzearen garrantzia ezartzen du, tresna horiek behar bezala identifikatzeko, bai eta herritarrak sentsibilizatzeko prozesuak ere, ematen zaion garrantzi sozial txikia arintzeko.**

²¹ Azterketa web orri honen bidez egin daiteke:

https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/estudios/investigaciones/2023/pdf/RE_Violencia_economica.pdf

6. KAPITULUA. KULTURARTEKO BIZIKIDETZA AMURRION

Azterlan honetan aztertu den pobreziaren feminizazioaren faktore ez-materialetako batek zerikusia du udalerrian dagoen biztanleria migratuaren eta, batez ere, emakumeen integrazio-mailarekin.

Atal honetan, Begirune Fundazioak 2022an egindako **“Amurrioko kulturen arteko bizikidetzarako hurbilketa kualitatiboa”** azterlanaren emaitza nagusien berri emango dugu. Azterlan horretan, udalerriko kulturarteko bizikidetzari buruz bertako eta atzerriko biztanleek duten iritzia jasotzen da.

6.1 Bertako biztanleen iritzia

Amurrion, herritar autoktonoen eta atzerritarren arteko bizikidetzak baketsutzat hartzen da, baina **ez du elkarreragin nabarmenik**. Atzerritarren integrazio handiena duen Arabako udalerrietako bat dela nabarmendu den arren, kultura arteko bizikidetzak mugatua da. Atzerritarrek beren eremuetan sozializatzeko joera dute, hala nola kultur etxeetan edo tabernetan, udalerriko bizitza sozialean parte hartu beharrean.

Aldi berean modu baketsuan bizi diren arren, **bertako nahiz atzerriko biztanleek parte-hartze aktiborik ez dutela ikusten da udal-bizitzan**. Horrek esan nahi du lan-jardunaldi luzeek denbora gutxi ematen dutela, batez ere familia eta lana uztartzeko zailtasun handiagoak dituzten atzerritarrentzat.

6.2 Atzerritarren iritzia

Azterketa honetan parte hartzen duten atzerritarrek Amurrioko bizimoduaren zenbait alderdi positibo nabarmentzen dituzte, eta, oro har, udalerraren aldeko iritzia islatzen dute.

Udalerriko lasaitasuna eta giro atsegina baloratzen dira, baita segurtasunaren pertzepzioa ere. Udalerrian oinarritzko azpiegitura onak daudela onartzen da eta Bilbo eta Gasteiz bezalako hiri garrantzitsuekin garraio-konexio onak daudela antzematen da. Gatazka nabarmenik ez dagoela eta Amurrion bizi diren pertsonen arteko errespetuzko tratua adeitsua eta adeitsua ere aipatzen dira, eta horrek giro sozial positibo eta harmoniatsua sortzen du.

Aipatutako azterlanean, zehaztu behar da garrantzitsua dela kontuan hartzea Amurrioko atzerritarren pertzepzioak eta errealitateak aldatu egin daitezkeela, jatorriaren eta adinaren arabera, egindako elkarrizketek eta eztabaida-taldeek erakutsi duten bezala.

Amurrioko emakume magrebtarren pertzepzioan sakondu ondoren, udalerriko lasaitasuna berriro ere positiboki baloratzen dela azpimarratu behar da, nahiz eta jatorrizko familiarik ez izateagatik malenkonia ere adierazten duten.

Amurrioko bizitzarekin pozik dauden arren, erretiratu ondoren jaioterrira itzultzeko nahia adierazten dute. Amurrioko aisialdi-eskaintza mugatua dela diote, hiri handienekin alderatuta, hala nola Bilbokoarekin edo Gasteizekin. Hala ere, tokiko jendearen tratua ona eta adeitasuna baloratzen dute.

Oro har harreman onak izan arren, **emakume batzuek bizilagunen diskriminazio-esperientziak aipatzen dituzte**. Hala ere, **ez dute uste jarrera horiek Amurrioko herritar guztien adierazgarri direnik**.

Magrebeko emakumeek etxeko lanetan eta seme-alaben zaintzan jartzen dute arreta eguneroko bizitzan, eta **haien aisialdia, batez ere, familiara mugatzen da**. Nahiago dituzte aire zabaleko jarduerak, hala nola parkera edo baratzeetara joatea. Batez ere beste **arabiar talde batzuekin erlazionatzen dira, eta beste etorkin-talde batzuekin eta talde autoktonoekin harreman gutxiago dute**.

Halaber, **lan-merkatuan sartzeko zailtasunei** aurre egiten dietela adierazi dute, batez ere zapiaren erabilerari eta lan-aukerarik ezari buruzko aurreiritziengatik. **Udalak laneratzeko egiten dituen ahaleginak baloratzen dituzten arren, oztopo garrantzitsuek dirautela uste dute**.

Bestalde, **Latinoamerikako emakumeak ere gustura daude Amurrioko egonaldiarekin**, eta Espainian bizi izan diren beste eremu batzuekin alderatuz gero, alde handia dago. Bertako biztanleen segurtasuna, bizi-kalitatea eta harrera ona nabarmentzen dira.

Eskola-ingurunea funtsezkoa da tokiko komunitatearekin lehen harremana izateko, eta emakumeek familia autoktonoen jarrera eta hurbiltasuna baloratzen dute. Hala ere, adierazten dute **nesken artean jarrera diskriminatzaileak daudela, etxean dauden estereotipoen isla**.

Irakasle askoren kultura arteko sentsibilitatea onartzen badute ere, **irakasleen kidegoan sentsibilizazio handiagoa eskatzen dute ikasgeletako kultura-aniztasunari ekiteko**.

Oro har asebate arren, **emakumeek jarrera baztertzailerak eta estereotipoak onartzen dituzte, batez ere magrebtar jatorriko pertsonetikiko**. **Talde honek bereizketarako eta integratzaile ezerako joera sumatzen dute**, eta horrek haiekiko nolabaiteko antipatia eragiten du, nahiz eta onartzen duten zenbait emakume magrebtarrek jarrera proaktiboagoak dituztela.

Amurrion kultura arteko bizikidetzak sustatzeko, azterlanak nabarmentzen du **garrantzitsua dela udalerriko gazteak elkarreragina eta elkar ulertzea sustatzen duten jardueretan parte hartzea**. Onartzen da gazteen sozializazioak eragina izanen duela Amurrion bizi diren taldeen arteko etorkizuneko harremanetan. **Bizikidetzak sustatzeko prozesuan komunitatea inplikatzeko ere dei egiten da**.

7. KAPITULUA. POBREZIA EZ-MATERIALEAN ERAGINA DUTEN FAKTOREAK

Diagnostiko honen sarrerako atalean aipatu dugun bezala, pobrezia materiala ez bezala - oinarritzko beharrak asetzeko baliabide ekonomikorik eza du ardatz, hala nola elikadura, etxebizitza edo enplegu duina lortzeko aukera, besteak beste - pobrezia dimentsio ez-materialak bizi-kalitateari eragiten dioten faktore subjektibo eta sozialagotzat jotzen ditu. Faktore horien artean daude kalitatezko hezkuntza edo arreta mediko egokia jasotzeko aukerarik ez izatea; komunitatean edo gizartean erabakiak hartzen parte ez hartzea; gizarte harreman sendorik eta familiaren laguntzarik ez izatea edo segurtasun fisikorik eza.

Diagnostiko-prozesuan egindako lan kualitatiboan, pobrezia ez-materialean eragina duten faktore batzuk identifikatu dira, udalerrian dauden parte-hartze sozialeko eta gizarteratzeko prozesuekin lotura estua dutenak. Faktore horiek honela sailkatu dira:

- **Egiturazko faktoreak**, hala nola zainketa-lana eta pobrezia dimentsioarekin duen lotura eta bi fenomenoek sozializazioan duten eragina. Kontsultatutako pertsona askok esan dute zainketa-lanak, batez ere prekarizazio ekonomikoko testuinguruetan, isolamendu soziala eragiten duela. Gizarte-isolamendua bereziki identifikatu da zaintza-karga duten 65 urtetik gorako emakumeetan.
- **Faktore komunitarioak**, udalerrian dauden gizarteratze eta gizarteratze prozesuekin zerikusia dutenak. Horri dagokionez, aurreko kapituluan aipatu dugun bezala, azterlan honen esparruan ere zailtasunak aurkitu dira Amurrion bizi diren migratuen integrazio-prozesuetan. Horrek eragina du laguntza-sareak sortzean, azken horiek prekariedade-egoera gainditzeko estrategiatzat hartuta.
- **Banakako faktoreak**, prekariedade-egoera bat bizitzeko esperientzia pertsonalari lotuak. Alde horretatik, "autoisolamenduak" ("ermitaña" egitea), prekariedade-egoera bat bizitzearen "lotsa" sentimenduaren ondorioz, zaildu egiten du lana bilatzea eta gizarte- eta familia-harreman lagungarriak ezartzea. Horrek ohartarazten gaitu zeinen garrantzitsua den arreta jartzea prekariedade ekonomikoko egoeran dauden emakumeen osasun mentalean, eta lehentasuna ematea banakako nahiz taldeko laguntza psikologikoko baliabideei.

Egoera prekarioan dauden emakumeek aurrera egiteko abian jartzen dituzten estrategiak ere identifikatu nahi izan dira diagnostikoan. Horri dagokionez, oso positibotzat jotzen dira gizarte eta erlijio erakundeek eta Udalak ezartzen dituzten baliabideak. Behin baino gehiagotan aipatu dira Caritas, Laguntza, parrokia, Elikagaien Bankua eta Nagusilan, baita Udalaren gizarte zerbitzuak eta laguntza psikologikorako baliabidea ere.

8. KAPITULUA. ONDORIOAK

Demografia-joerak

Pobreziaren feminizazioaren azterketan, demografia-joeren garrantzia nabarmentzen da, bereziki, biztanleriaren zahartze progresiboa, 65 urtetik gorako emakumeei eragiten baitie. Emakumeen bizitza luzatzeak areagotu egiten du prekaritate-egoerak izateko aukera. Batez ere emakumeek beren gain hartzen dituzten zainketa-erantzukizunek eragina dute lan-aukeretan eta autonomia ekonomikoan, ugalketa-lana eta lan produktiboa uztartzen baitituzte.

2018tik 2022ra bitartean, Amurrioko atzerritarren tasa %7,4tik %8,9ra igo da, eta Aiarako kuadrillakoa baino handiagoa da (%5,6). Hazkunde hori Amurriori egotz dakioke, lanerako aukera eta baliabide gehiago dituen hirigunea baita. Emakume migratuen proportzioa handitu egin da (% 50,6) 2018arekin alderatuta (% 48,2), ziur aski zainketen sektoreko lan-eskaeraren ondorioz.

Gizarte Zerbitzuetako profesionalekin izandako eztabaida-taldeak bakarrik edo beren ondorengoekin bidaiatzen duten emakume migratuen kopurua handitu egin dela berretsi du. Amurrioren bizi diren migratuen jatorri geografikoak Afrika, Latinoamerika eta Europar Batasuna dira. Latinoamerikatik datozen emakumeak %35 dira, eta horrek adierazten du mendekotasuna duten pertsonak zaintzeari lotutako lan-merkatuaren eragina.

Batez besteko errenta

Amurrioren, 2011 eta 2021 bitartean, batez besteko errenta pertsonala handitu egin da bi sexuetan, eta hazkunde hori nabarmenagoa da emakumeentzat. Emakumeen eta gizonen errenten arteko aldea gutxitzen den arren, oraindik ere nabarmena da, eta aztertutako 10 urteetan 11.397,80 euroko batez bestekoari eutsi zaio.

Familia-errentaren datuek erakusten dutenez, emakumeak zergadun nagusi diren etxeetan baliabide ekonomiko gutxiago izaten dira, familiaren egitura edozein dela ere. Zergadun nagusia gizona duten etxeen arteko aldea 10.006,80 eurokoa da, batez beste, erreferentziatzko 10 urteetan.

Enplegua

2018tik 2022ra, Amurrioko emakumeek ordezkari-txikiagoa dute lanean ari diren biztanleen artean. Gainera, erreferentziatzko bi urteetan, emakume langabeen proportzioa handitu egin da, %55,5etik %61,2ra.

Biztanleria ez-aktiboak emakumeen ehuneko handiagoa du (% 53), eta emakumeek lan-merkatuan sartzeko zailtasunak dituztela iradokitzen du.

2022an, emakume enplegatuak 35 eta 54 urte bitartekoak dira; 34 urtetik beherako eta 55 urtetik gorako emakumeen artean, berriz, okupazio-tasa txikiagoak daude.

2018ko finantza-krisiak neurritz gain eragin zien emakumeei: langabezia-tasa %9,3 igo zen 2010ean, eta %14,7 2018an.

2022an, sinatutako 4750 kontratuetatik, %22,9 baino ez zen izan emakumezkoentzat. Aldi baterako kontratuak dira nagusi, bereziki gizonen artean, eta emakumeentzako kontratuen erdiak baino gehiago lanaldi partzialekoak dira. Gainera, kontratazioen %2,9 bakarrik izan ziren atzeritarrentzat, eta emakume migratu enplegatuen proportzioa gizonezkoena baino txikiagoa izan zen.

Diagnostikoaren lan kualitatiboak zenbait faktore nabarmentzen ditu, emakumeek udalerrian lana lortzea zailtzen dutenak:

- Garraio publikorik ez izatea: garraio publikorik ez izateak zaildu egiten du lana lortzea, batez ere beste eremu geografiko batzuetara joan behar denean.
- Emakume migratuentzako erregularizazio-arazoak: emakume migratuek enplegurako oztopoak dituzte, erregularizazio-arazoengatik eta gaztelania ez jakiteagatik.
- Eskolatze gutxiko emakume autoktonoen ahultasuna: oso gazteak izanik eskolatzeari utzi zioten emakume autoktonoak bereziki ahulak dira, eta hezkuntzaren eta pobreziaren arteko harreman estua nabarmentzen da.
- Zainketa-lana prekarietate-faktore gisa: emakumeek zainketa-lanean duten zeregin nagusia prekarietate-faktore garrantzitsu bihurtzen da, eskola-ordutegietara egokitzen diren lanpostuetarako sarbidea mugatuz eta udalerrian enplegua sustatzeko programetan parte hartzea oztopatuz.

Amurrioko Udaleko Gizarte Zerbitzuek artatutako pertsonen profila

2018tik 2022ra Amurrioko Gizarte Zerbitzuen arreta handitu izanak agerian utzi du populazioaren beharrak handitu egin daitezkeela, eta pandemiak eragin handia izan dezakeela.

Emakumeak dira erabiltzaile gehienak, eta beherakada txiki bat izan dute 2018tik 2022ra bitartean. Nabarmentzekoa da arreta jasotzen duen biztanleria migratuaren hazkundera, bereziki beste nazionalitate batzuetako emakumeena. Gizarte Zerbitzuetara jotzen duten emakumeen % 54k baino gehiagok 65 urte baino gehiago dituzte.

Nazionalitatearen arabera, emakumeen eskaerak aldatu egiten dira: espainiar nazionalitatea duten emakumeek mendekotasun-egoerei lotutako baliabideak eskatzen dituzte batez ere; beste nazionalitate batzuetako emakumeek, berriz, baliabide ekonomikoak eta etxebizitza-baliabideak bilatzen dituzte. Lan kualitatiboan, egoera ahulenean dauden bi emakume-profil identifikatu ziren: emakume migratuak, bereziki Latinoamerikakoak, baliabide ekonomikoen eta etxebizitzaren bila dabiltzanak, eta 50 urtetik gorako nazionalitate espainiarra duten emakumeak, mendekotasun-egoeran dauden senideak dituztenak.

Gizarte-prestazioak

Gizarte-larrialdietarako laguntzetatik hasita, datuek erakusten dute onuradunen kopurua murriztu egin dela (101etik 2018an 120ra 2022an). Onuradunen %57 baino gehiago emakumeak dira, eta beste nazionalitate batzuetako emakumeen kopurua %41 igo da 2018an, eta %56,5 2022an.

Premia egoeretakako udal laguntzei dagokienez, emakume onuradunen kopurua handitu egin da: 2018an% 40 ziren eta 2022an% 75,8. Emakume onuradunen %80 baino gehiago beste nazionalitate batzuetakoak dira.

Kotizazio gabeko pentsioei dagokienez ere, emakumeek baliabide horiek gehiago erabiltzen dituztela ikusi da.

Azkenik, Diru-sarrerak Bermatzeko Errentaren (DBE) onuradunen %59 emakumeak dira. Emakumeen espedienteen %52 baino gehiagok eta gizonen espedienteen %62 baino gehiagok etxebizitzaren osagarria barne hartzen dute. Nabarmentzekoa da, halaber, 60 urtetik gorako pertsonen artean DSBEak egiteko espediente aktiboen ehuneko handia dagoela: emakumeen espediente guztien %33 eta gizonen espediente guztien %27 2022an.

Etxebizitza

Landa-lan kualitatiboan, etxebizitzaren eta pobreziaren arteko loturan sakondu nahi izan zen. Kontsultatutako pertsona guztiak eskaintza eskasa eta alokairu- eta erosketa-prezio altuak aipatu zituzten. Egoera horrek biztanleria osoari eragiten dio, baina gizartean baztertuak izateko arriskuan dauden pertsonen artean duen eragina nabarmentzen da, batez ere pertsona migratuen artean, eta talde horren barruan, beren ardurapean seme-alabak dituzten emakume migratuen artean.

Eskaintza urriaz eta alokairuaren kostu handiez gain, atzerriko familiei jabetzak alokatzeko errezeloa aipatu zen. Etxebizitzen egokitzapen txarra ere aipatu zen, bereziki seme-alabak dituzten pobrezia-egoeran dauden etxeetan. 65 urtetik gorako emakumeek irisgarritasun-arazoak dituzte eraikin eta etxebizitzetan, eta ez dute baliabide ekonomikorik beren etxeak beren beharretara egokitzeko.

Zainketak

Amurrioko Familia Inguruneko Zaintzetarako Prestazio Ekonomikoak (PECE) onuradunen kopurua jaitsi egin dela erakusten du: 2018an 207 pertsona izatetik 2022an 176 izatera igaro da. Bi urte horietan, onuradunen %58 baino gehiago emakumeak dira.

Mendekotasuna duen pertsona gizon bat denean, kanpoko laguntza eskatzeko joera txikiagoa da emakume onuradunen prebalentziaren arrazoia. Gainera, emakume onuradunek 70 urte baino gehiago dituzte kasuen %80an. Horrek esan nahi du adineko senideak zaindu ohi dituztela eta adin aurreratuagoetan jasotzen dutela prestazio hori, bizitza luzeagoa dutelako.

Mendekotasuneko 3. maila (altuena) duten onuradunen ehunekoak behera egin du 2018tik 2022ra bitartean, eta 1. eta 2. mendekotasun maila duten emakumeen eta gizonen proportzioa handitu egin da. Fenomeno horrek iradokitzen du PECE jasotzen duten pertsona gehienak mendekotasun maila baxuagoan daudela.

Datuen analisisan, nabarmentzekoa da emakumeek beren gain hartzen dutela zaintzako erantzukizunen %69 baino gehiago, aztertutako prestazioaren testuinguruan. Zaintzaileen adinari dagokionez, talde handi bat lanerako adinean dago (40 eta 60 urte bitartean), eta enpleguari uko egitea edo epe luzera ekonomikoki emantzipatzeko aukerak galtzea iradokitzen du. Gainera, zaintzaileen ehuneko handi batek 60 urte baino gehiago ditu. Laburtuz, mendekotasunak, norberarena edo besterena izan, prekarietate-

arriskua areagotzen du, eta emakume zaintzaileen finantza-segurtasuna eta osasuna kaltetzen ditu, eta haien ahultasun ekonomikoari laguntzen dio.

Diagnostikorako egindako lan kualitatiboak zaintza-lanak Amurrioko emakumeen baliabide materialak eta sozialak eskuratzeko aukeretan duen eragina azpimarratzen du. Emaizten arabera:

- Etxeko lanari eta familiako zaintzari ordaindu gabeko ekarpenak kalte egiten die erretiro-pentsioei, eta eragina du emakumeen baliabide ekonomiko eta materialetan.
- Familiaran zaintzeak familien ekonomia baldintzatzen du, mendekotasuna duten pertsonak zaintzeko kanpoko laguntzari lotutako pensioen eta gastuen zenbateko txikia dela eta.
- Familiako zainketa intentsiboak emakumeen bizitzako hainbat alderdiri eragiten die, baita gizartean sozializatzeko eta parte hartzeko denborari ere, eta pobrezia eragiten duen faktoretzat hartzen da.
- Adin txikikoak ardurapean dituzten eta gizarte-sare sendorik ez duten emakume migratuen kasuan, haien ondorengoak zaintzeak enplegu duina izateko aukera baldintzatzen du.
- Zainketa-lanak osasunean duen eragina nabarmentzen da, bereziki osasun emozionalean.

Indarkeria matxistak

Ertzaintzak emandako datuen arabera, azken bi urteetan 17 kasu inguru artatu dira, batez ere genero-indarkeriarekin zerikusia dutenak. Indarkeria jasaten duten emakumeak 20 eta 40 urte bitartekoak eta 60 urtetik gorakoak dira.

Kasu gehienetan espainiar nazionalitatea duten emakumeak sartzen badira ere, erregularizazio faltak eta baliabideak ez ezagutzeak emakume migratuen kasuak atzematea zaildu dezakete. 2022an, Udaleko Gizarte Zerbitzuek bikotearen edo bikotekide ohiaren 12 genero-indarkeria kasu erregistratu zituzten. Honako hauek nabarmendu ziren:

- Erasandako emakumeen erdiak atzerritarrak ziren.
- Lau emakumek 65 urte baino gehiago zituzten, eta bi 20tik beherakoak ziren.
- Guztiek indarkeria psikologikoa eragin zuten, eta bost kasutan indarkeria fisikoa ere sartu zen.
- 65 urtetik gorako emakumeetan, indarkeriak 10 urte baino gehiago iraun zuen.
- Emakumeen erdiak ez zeuden lanean aktibo, eta zazpi prekarietate ekonomikoa zuten, diru-sarrerarik gabe edo Diru-sarrerak Bermatzeko Errentaren (DBE) onuradun zirela.

Diagnostikoko lan kualitatiboak indarkeria matxistaren eta pobrezia-aren arteko lotura aztertu du, bai eta prebentzio- eta detekzio-prozesuetan eragiten duten faktoreak ere, eta emaitza hauek izan ditu:

- Emakumeek, nahiz eta indarkeria fisiko edo psikologikoko kasu larriak ezagutu, batzuetan zailtasunak izaten dituzte indarkeria modu sotilagoak identifikatzeko. Emakume migratuak eta laguntza-sarerik ez dutenak zaurgarritzat hartzen dira.
- Las mujeres mayores de 65 años son otro colectivo especialmente vulnerable debido al estrecho vínculo con el agresor y la dependencia económica.
- Prekarietate ekonomikoaren, zainketen eta indarkeria matxistaren arteko lotura nabarmentzen da, eta agerian uzten da fenomeno horiek elkar elikatzen dutela, batez ere senarren mende dauden eta seme-alabak zaintzeko erantzukizuna beren gain hartzen duten emakumeentzat.
- Besteen iritziaren beldurra eta eskura dauden baliabideen distantzia oztopo dira kasuak atzemateko.
- Kontsulta egin zaien pertsoneri proposatutako estrategien artean daude sentibilizazio handiagoa, baliabideen hedapena eta erakundeen arteko koordinazioa, indarkeria matxistei aurrea hartzeko eta haien aurrean jarduteko udal-protokolo berriaren bidez.
- Udalaren eta beste gizarte-eragile batzuen arteko koordinazioa ezinbestekoa da indarkeria matxistaren aurkako prebentzio- eta jarduera-gabeziak identifikatzeko eta beharrezko baliabide gehigarriak zehazteko.

9.KAPITULUA. GOMENDIOAK

- Jakinik pobrezia dimentsio anitzeko fenomeno dela eta hainbat esparrutatik aztertu behar dela (baliabide materialak eskura izatea ez-materialetan), eta kontuan izanik diagnostiko honetan emandako datuak denbora-esparru jakin batera mugatzen direla (2018 – 2022), **gomendatzen da Amurrioko udalerriko emakumeen egoera ekonomikoa eta soziala aztertzen jarraitzea**. Alde horretatik, **komenigarria litzateke adierazle zerrrenda bat ezartzea azterketa honetan aztertutako eremu bakoitzeko (enplegua, etxebizitza, gizarte zerbitzuetara sartzen diren emakumeen profila, gizarte prestazioak, zainketak, indarkeria, etab.). urtero edo bi urtean behin eguneratu ahalko dira, udalerriko egoeraren bilakaera aztertzeko.**

Generoaren aldagaiak haratago, interesgarria izango da datuak adinarekin, jatorri geografikoarekin edo familia motarekin gurutzatzea, besteak beste. Halaber, azterketa kuantitatiboarekin batera datu kualitatiboak biltzeko tresnak ere izan behar dira, prekarietatearen alderdi ez-materialetan eta txosten honetan aztertu dugun pobrezia-egoeran eragiten duten faktoreetan sakontzeko: zainketak, indarkeria matxista eta integrazio komunitarioa.

- Udalerrriaren errealitatea ezagutzen jarraitzeko, **udalerriko emakumeen egoerari buruzko azterketa espezifikoak egitea** gomendatzen da, 65 urtetik gorako emakumeen egoerari dagokionez arreta berezia jarritz, diagnostikoaren emaitzen arabera emakume horien egoera ikusezin bihurtzen baita.
- Udalerrrian, **Aiarako Kuadrillan eta EAEn dauden baliabideen mapa egitea, egoera ekonomiko eta sozialean dauden emakumeentzat**. Baliabideen mapaketa egin ondoren, **egokia litzateke baliabide horiek zabaltzeko estrategia bat ezartzea, tartean diren gizarte-eragile eta administrazio publikoak inplikatu dituenak. Komunikazio-tresnak kasuan kasuko emakumeen profilerak egokitu beharko dira (adibidez, emakume migratuen kasuan, zenbait hizkuntzatarara itzulita).**
- **Udaleko teknikariei eta politikariei zuzendutako prestakuntzetan pobrezia-errealitatearen gaia txertatzea, V. Berdintasun Planaren esparruan**. Horretarako, diagnosi honetako edukiak aprobetxatu litezke gogoetari laguntzen dioten eztabaidak identifikatzeko eta udalerriko pobrezia-errealitatearen helburuak lortzeko proposamenak aberasteko aukera izateko.
- Udalerrian egoera txarrean dauden emakumeentzako kultur, **aisialdi eta kirol jardueren doako eskaintza handiagoa** sustatzea.
- **Udaleko berdintasun-alorrak egiten dituen jarduerak eta ekimenak prekarietate-egoeran dauden emakumeen errealitateari egokitzea**, eta, horretarako, besteak beste, emakumeentzako ahaldundun-eremu indibidualak eta kolektiboak sortzea.

- **Udalerriko pobreziaren feminizazioaren gaia berariaz landuko duen lan-mahaia sortzea, sekzioen arteko ikuspegitik.** Koordinaziorako mahai hori hainbat sailtako teknikariek eta politikariek osatu beharko lukete, baita prekariedade eta pobrezia kontuetan esku hartzen duten gizarte-eragileek ere, baita intereseko beste kolektibo edo eragile komunitarioek ere. Helburua da estutasun-egoeran dauden emakumeen beharrei buruzko topaketa- eta hausnarketa-gune bat ezartzea, emakume horien interes estrategikoak identifikatzeko aukera emango duena, hainbat aldagai kontuan hartuta, besteak beste, adina, jatorri geografikoa, ikasketa-maila, familia-mota eta zainketa-erantzukizunak.
- **Pobreziaren feminizazioaren gaia herritarren partaidetzako guneetan sartzeari, hala nola, Auzoko Batzarretan, Adinekoen Kontseiluan, Berdintasun Kontseiluan edo Amurrioko Emakumeen Sarean,** feminizazioa eragiten duten faktoreei buruzko eztabaidak dinamizatuz eta hausnarketa kolektiboa eginez. Eremu horiek aukera bat dira herritarrek sentsibilizatzeko eta prekariedade egoeran dauden udalerriko emakumeen beharrik identifikatzeko.
- **Udaleko berdintasun-arloaren eta prekariedade-egoeran dauden emakumeekin harreman zuzena duten beste udal-arlo batzuen arteko lotura indartzea, bereziki gizarte-zerbitzuekin.** Horrela, bada, **lan-estrategia bateratua ezarri ahal izango da, prekariedade-egoeran dauden emakumeen ahalduntze indibidual eta kolektiborako.**
- **Berdintasunaren alorrak egiten dituen sentsibilizazio- eta errebindikazio-kanpainetan pobreziaren feminizazioaren gaia sartzeari.** Kanpaina horien bidez, **pobreziaren feminizazioa eragiten duten egiturazko faktoreak helarazi behar zaizkie herritarrei, ikuspegi batetik.**
- Egoera txarrean dauden emakumeen **osasun mentalari arreta emateko baliabideak** (taldeko laguntza psikologikoa, elkarri laguntzeko gunea, ahalduntzea, etab.) ezartzearen egokitasuna baloratzea.
- Amurrioko emakume migratuen artean dagoen zaugarritasun-maila kontuan hartuta, **emakume migratuentzako Orientazio Juridikoko Zerbitzua** sortzea gomendatzen da, haien eskubideak ezagutzeko eta dauden baliabideei buruzko orientazioa emateko.
- **Emakume migratuen integrazioa sustatzeko praktika egokien mapaketa egitea, autonomia-erkidegoan edo Estatuan,** emakume migratuei isolamendua hausten eta elkarri laguntzeko sareak sortzen lagunduko dieten integrazio- eta elkarbizitza-programak diseinatuz.
- Aliantzak egitea "Gasteizko zainketa-sarearen mapa"-ren antzeko ekimenekin, **Amurrion zainketa-erantzukizunak dituzten eta prekariedade-egoeran**

dauden emakumeentzat ezar daitezkeen baliabide gehigarriak identifikatzeko.

- **Herritarrak sentsibilizatzeko kanpainak sustatzea, zainketen arloan erantzunkidetasunari dagokionez. Kanpaina horiekin batera, pobreziaren feminizazioaren eta zainketa-lanaren arteko loturari buruzko salaketa- eta aldarrikapen-estrategiak aurkeztu beharko dira.**
- **Indarkeria matxistaren problematikari heltzen dioten prestakuntza-prozesuak ezartzea Amurrioko emakumeentzat:** indarkeria matxistaren mota guztiak aintzat hartzea, arazo horrek prekarietatearekin eta gizarte-bazterketarekin duen lotura. Prestakuntza prozesu horiek balio beharko dute, halaber, Udalaren indarkeria matxistaren biktimei laguntzeko, esku hartzeko eta laguntzeko protokolo berria sozializatzeko; eta nahitaez egokitu beharko dira parte hartzen duten emakumeen profilerā, adinaren, jatorri geografikoaren edo hezkuntza mailaren arabera.
- **Amurrioko mugimendu feministak egindako jarduerak indartzea, eta, bereziki, pobreziaren feminizazioaren inguruko jarduera-agenda bat zehaztea,** hainbat mailatako ekimenak barne hartuko dituenā: prestakuntza, sentsibilizazioa, eragin politikoa eta ahalduntzea.
- **Egoera ekonomiko eta sozialean dauden familientzako doako zerbitzuen eskaintza handitzea, hezkuntza, aisialdi eta denbora libreko baliabideetarako sarbidea sustatzeko, etab. eskuragarri** (prestakuntza-ikastaroak, seme-alabentzako udalekuak, eskolaz kanpoko jarduerak, etab.)